

Perspectiefnota 2024

Inhoudsopgave

Inleiding perspectiefnota 2024	3
Leeswijzer.....	5
Van begroting 2023 naar perspectiefnota 2024	6
Inleiding	6
1. Meerjarig saldo begroting 2023.....	6
2. Mutaties bestaand beleid	7
3. Herzien meerjarig saldo	17
4. Specifieke mutaties	18
5. Geactualiseerd herzien meerjarig saldo	25
6. Uit te werken richtingen / inspanningen	27
7. Incidenteel beschikbare middelen waaronder de (belangrijkste) reserves	29
Inleiding ambitiebegroting.....	33
Programma Buitengebied in Balans	34
Actielijn 1 Naar een toekomstbestendige agrarische sector	35
Actielijn 2 Ons unieke landschap en natuur worden geborgd.....	36
Financiën Buitengebied in Balans	37
Programma Iedereen Gezond.....	38
Actielijn 1 De zorg voor onze inwoners is op orde	39
Actielijn 2 Gezond in je lijf en in je hoofd.....	39
Actielijn 3 Iedereen doet mee.....	40
Actielijn 4 Iedereen is veilig.....	40
Financiën Iedereen Gezond.....	41
Programma Leefomgeving van de toekomst.....	42
Actielijn 1 Verduurzamen - Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen en werken	46
Actielijn 2 Opwek - Duurzame energievoorziening	46
Actielijn 3 Duurzame Mobiliteit	47
Financiën Leefomgeving van de toekomst.....	48
Programma Leefbare kernen.....	49
Actielijn 1 Voor iedereen een passende woning	49
Actielijn 2 Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen .	51
Financiën Leefbare kernen	53

Programma Gemeente en de samenleving.....	54
Actielijn 1 Gemeente en inwoners staan dicht bij elkaar en werken samen	54
Actielijn 2 Een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht.....	56
Actielijn 3 Financieel gezond blijven	57
Financiën Gemeente en de samenleving.....	57
Basisbegroting	58
Programma Bestuur & middelen	58
Programma Dienstverlening & burgerzaken	60
Programma Veiligheid	60
Programma Openbare ruimte & mobiliteit.....	61
Programma Economie.....	63
Programma Onderwijs.....	63
Programma Sport & accommodaties	64
Programma Cultuur & recreatie	64
Programma Sociaal domein	65
Programma Milieu	67
Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening.....	69

Inleiding perspectiefnota 2024

Voor u ligt de perspectiefnota 2024 van de gemeente Dinkelland die door het college van Dinkelland aan u als raad aangeboden wordt. Doel van deze perspectiefnota 2024 is tweeledig.

1. Actualisatie van de financiële stand van zaken
2. Stellen van kaders en geven van richting

Ad. 1 Actualisatie van de financiële stand van zaken

Om op een integrale manier te kunnen komen tot het stellen van kaders en het geven van richting is het van belang dat er beeld en gevoel is bij de financiële mogelijkheden en onmogelijkheden. Daarom beginnen we deze perspectiefnota met het actualiseren van ons herziene meerjarige saldo. Zeg maar het structurele meerjarige financiële plaatje. Dit doen we door mutaties bestaand beleid (veelal autonome ontwikkelingen of zaken waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden) meerjarig te vertalen. Over deze zaken wordt in deze perspectiefnota besluitvorming gevraagd. Daarna brengen we een aantal zogenaamde specifieke mutaties in beeld waarover in de perspectief ook besluitvorming wordt gevraagd. Dit leidt tot een geactualiseerd herzien meerjarig saldo dat we als uitgangspunt hebben genomen voor onze uit te werken richtingen / inspanningen.

Daarnaast brengen we ook de laatste stand van zaken van onze reserve positie in beeld. Hierbij houden we rekening met de bestendige gedragslijn om het voordelige saldo vanuit de jaarrekening 2022 en het voordelige saldo van de jaarschijf 2023 uit deze perspectiefnota 2024 toe te voegen aan de algemene reserve. De, door uw raad vastgestelde ratio van 1,4 betreffende het weerstandsvermogen blijft voor ons het uitgangspunt om de noodzakelijke hoogte en het mogelijke surplus van de algemene reserve te bepalen. Het surplus op de algemene reserve wordt daarna toegevoegd aan Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen. De geactualiseerde stand van deze reserve is door ons als uitgangspunt genomen voor onze uit te werken richtingen / inspanningen.

Ad. 2 Stellen van kaders en geven van richting

De perspectiefnota bepaalt op hoofdlijnen de richting voor de komende vier jaren. De richtinggevende en kader stellende uitspraken uit de perspectiefnota (zowel inhoudelijk als financieel) zijn een opdracht van de gemeenteraad aan het college om zaken nader uit te werken. Ze zijn uitgangspunt bij de begroting 2024 die later dit jaar wordt opgesteld en waar verdere besluitvorming plaatsvindt.

Wij zijn er ons van bewust dat de inhoudelijke opgaven voor Dinkelland omvangrijk en complex zijn. En veel van wat er op ons af komt is nog lang niet uitgekristalliseerd; denk bijvoorbeeld aan de ontwikkelingen met betrekking tot het buitengebied, het milieu, de volkshuisvesting en de zorg. Om adequate antwoorden te kunnen geven in de dynamische omgeving van actuele en nieuwe maatschappelijke vraagstukken is een goed samenspel tussen raad en college essentieel. Wij willen dan ook graag inzetten op beleidsvorming en besluitvormingsprocessen gebaseerd op meer en eerdere betrokkenheid vanuit raad en samenleving. Wij zijn ervan overtuigd dat we in die verbinding het best kunnen komen tot passende, krachtige en vernieuwende antwoorden. De antwoorden die de inwoner van Dinkelland verdient. Vandaar dat we in het Collegeakkoord gemeente Dinkelland 2022-2026 hebben gekozen voor een samenlevingsgerichte bestuursstijl. Een eerste stap om te komen tot meer betrokkenheid vanuit de raad bij de perspectiefnota was de bijeenkomst van 30 mei j.l. voorafgaand aan de reguliere raadsvergadering.

Aan de hand van een notitie heeft het college de uit te werken richtingen op een informele manier met de raad besproken. Ook is in de betreffende notitie en dus ook tijdens de bijeenkomst van 30 mei stilgestaan bij de stand van zaken van de zogenaamde verzamelnotie en de financiële stand van zaken. Centrale vraag in de notitie was of de raad zich kon vinden in de aangegeven, nader uit te werken richtingen, en is deze weergave volgens de raad volledig. Tijdens de bijeenkomst van 30 mei zijn de uit te werken richtingen besproken en toegelicht door het college. Dit heeft niet geleid tot aanpassingen zodat wij de nader uit te werken richtingen uit de notitie hebben opgenomen in deze perspectiefnota 2024.

De uit te werken richtingen / inspanningen uit de perspectiefnota zijn een opdracht van de gemeenteraad aan het college om zaken nader uit te werken. Ze zijn uitgangspunt bij de begroting 2024 die later dit jaar wordt opgesteld en waarover ook verdere besluitvorming plaatsvindt. Voor de meeste uit te werken richtingen volstaan we met een algemene omschrijving van het doel, een korte toelichting daarop en het benoemen van mogelijke inspanningen.

Leeswijzer

In deze leeswijzer worden een aantal zaken toegelicht zodat u deze perspectiefnota makkelijker kunt lezen. Allereerst een korte toelichting op de opbouw van de perspectiefnota.

Deze perspectiefnota heeft als basis het Collegeakkoord gemeente Dinkelland 2022-2026 met de naam "Vernieuwen, verbinden en versterken".

Het zogenaamde ambitiedeel van deze begroting is gebaseerd op de volgende 5 opgaven uit dit collegeakkoord:

- Leefbare kernen
- Buitengebied in Balans
- Leefomgeving van de toekomst
- Iedereen gezond
- Gemeente en de Samenleving

Na dit ambitiedeel (de ambitiebegroting) volgt de basisbegroting die bestaat uit de volgende 11 basisprogramma's

1. Programma Bestuur en Middelen
2. Programma Dienstverlening en Burgerzaken
3. Programma Veiligheid
4. Programma Openbare Ruimte en Mobiliteit
5. Programma Economie
6. Programma Onderwijs
7. Programma Sport en Accommodaties
8. Programma Cultuur en Recreatie
9. Programma Sociaal Domein
10. Programma Milieu
11. Programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Er is een wederzijds relatie tussen de ambitiebegroting en de basisbegroting. Er zijn namelijk zaken vanuit de basisbegroting die een directe link met de ambitiebegroting hebben en vice versa.

- Projecten die voortkomen uit ambities kunnen na uitvoering en afronding structurele lasten met zich meebrengen in de beheerfase. De financiering van het project vindt plaats vanuit de ambitiebegroting (incidenteel), terwijl de structurele lasten afvloeien naar de basisbegroting en een plek krijgen onder een van de elf programma's.
- Activiteiten en inspanningen (reguliere capaciteit en middelen) vanuit de basisbegroting kunnen bijdragen aan het bereiken van de doelen in de ambitiebegroting. Daarnaast kan ook (reguliere)

capaciteit aan de basisbegroting worden onttrokken om te worden ingezet voor de ambities (projecten en processen).

We beginnen deze perspectiefnota 2024 echter met een actualisatie van onze financiële stand van zaken om redenen zoals reeds is aangegeven in de inleiding.

Van begroting 2023 naar perspectiefnota 2024

Inleiding

Om een gestructureerd beeld te geven van de opbouw en het verloop van het meerjarige saldo volgen we onderstaande opzet:

Allereerst ziet u in paragraaf 1 het beginsaldo van deze begroting 2023 weergegeven. Dit saldo vindt zijn oorsprong in de begroting 2023 zoals vastgesteld in de raadsvergadering van november 2023 en vormt de basis waarmee verder wordt gewerkt.

In paragraaf 2 schetsen we het beeld van het ontstaan van het begrotingsaldo aan de hand van de zogenaamde mutaties op de uitvoering van het bestaande (dus vastgestelde) beleid.

Het herzien meerjarig saldo na mutaties bestaand beleid is vervolgens weergegeven in paragraaf 3.

In paragraaf 4 staan we stil bij een aantal specifieke mutaties. Deze specifieke mutaties hebben niet in alle gevallen financiële consequenties, maar ze herbergen wel een aantal mogelijke risico's of zijn in politiek-bestuurlijke zin zo relevant dat een nadere toelichting nodig is.

Het geactualiseerde herziene meerjarig saldo na specifieke mutaties is vervolgens weergegeven in paragraaf 5.

In paragraaf 6 benomen we de uit te werken richtingen. Dit betreffend richtingen die we verder willen uitwerken en willen betrekken bij het opstellen van de begroting 2024 waar de verdere besluitvorming plaatsvindt

Tot slot geven we in paragraaf 7 een overzicht van de beschikbare incidentele middelen waaronder de stand van zaken van de (belangrijkste) reserves.

1. Meerjarig saldo begroting 2023

Zoals u van ons gewend bent, zoeken we in elk van de P&C-documenten in financiële zin aansluiting bij het laatst vastgestelde document. Voor de perspectiefnota 2024 betekent dit dat we aansluiting zoeken bij het saldo van de begroting 2023.

Gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
Herzien meerjarig saldo begroting	899	1.839	3.058	-57	82

2023					
Storting in algemene reserve	-899	0	0	0	0
Herzien meerjarig saldo begroting 2023	0	1.839	3.058	-57	82

2. Mutaties bestand beleid

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verschillende mutaties op basis van bestand beleid. Dit kunnen autonome ontwikkelingen zijn of zaken waarover reeds besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Mutaties bestand beleid	2023	2024	2025	2026	2027
Septembercirculaire 2022					
- hogere algemene uitkering	678	653	588	1.738	469
- op te nemen taakmutaties	-90	-77	-27	-26	0
- op te nemen stelposten	55	274	438	-122	194
<u>Decembercirculaire 2022</u>					
- lagere algemene uitkering	-161	-174	-175	-176	-170
- op te nemen taakmutaties	-19	-21	-22	-22	-29
Rekenkamer commissie	-15	-15	-15	-15	-15
Bijdrge aardbeving Turkije en Syrie					
BIBOB		-25	-25	-25	-25
OpenLucht Museum Ootmarsum	20	20	20	20	20
Leges omgevingsvergunningen	75				

Structurele raming omgevingswet	50				
Rondweg Weerselo - hogere onderzoekskosten	-90				
Dividenden					
- Twence	495				
- Enexis	60				
- BNG	20				
Sociaal Domein	244	237	194	150	198
Noaberkracht - begroting 2024					
- autonome ontwikkelingen	-130	-290	-327	-366	-366
- inzet stelpost prijscompensatie	56	85	85	85	85
- knelpunten		-68	-68	-68	-68
- organisatieontwikkeling		-56	-56	-56	-56
- gevolgen nieuwe cao	-1.165	-1.205	-1.244	-1.284	-1.323
- in te zetten stelposten (ook toekomstig)	1.165	1.205	1.244	1.284	1.323
- samenhangende objectenregistratie		-	-	-	-
Verbonden partijen					

- OmgevingsDienst Twente		-387	-387	-387	-387
- Samen Twente		-114	-114	-114	-114
- VRT		-55	-55	-55	-55
- Recreatieschap		-39	-39	-39	-39
- Stadsbank		-22	-22	-22	-22
- inzet stelpost loon- en prijscompensatie verbonden partijen		464	464	464	464
Overige (kleine) verschillen	-23	18	12	6	-7
Totaal mutaties bestaand beleid	1.225	408	469	969	77

Toelichtingen op mutaties bestaand beleid

Septembercirculaire 2022

Meestal verschijnen jaarlijks drie circulaire's. In mei, september en december. Mei geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, september van de vertaling van de Miljoenennota, december rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. De septembercirculaire bevat informatie over de actualisatie van het accres op basis van de Miljoenennota en een eenmalige rijksbijdrage in 2026.

De hoogte en omvang van de algemene uitkering uit de septembercirculaire 2022 laat het volgende meerjarige verloop zien:

gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
Stand septembercirculaire 2022	41.967	43.266	45.657	44.497	44.252

Stand meicirculaire 2022	41.290	42.613	45.069	42.759	43.784
Saldo -> Hogere algemene uitkering	678	653	588	1.738	469

Deze hogere algemene uitkering is naast een aantal taakmutaties vooral een gevolg van compensatie voor loon- en prijsaanpassingen. Verderop in deze toelichting komen we daar op terug. De belangrijkste verklaring zit echter in een eenmalige extra rijksbijdrage in 2026.

Eenmalige rijksbijdrage

Het grootste positieve financiële effect uit de septembercirculaire wordt veroorzaakt door een eenmalige rijksbijdrage van het rijk voor het jaar 2026. Het Rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssysteem vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe stelt het kabinet eenmalig € 1 miljard extra in 2026 beschikbaar. Via de algemene uitkering komt € 924 miljoen beschikbaar. Voor de gemeente Dinkelland betreft dit een bedrag van ongeveer € 1,1 miljoen. Een bedrag van € 76 miljoen wordt toegevoegd aan het BTW-compensatiefonds.

Taakmutaties

Naast deze eenmalige rijksbijdrage in het jaar 2026 zijn ook een aantal taakmutaties opgenomen in de septembercirculaire 2022 die betrekking hebben op de jaren 2023 en verdere. De taakmutaties die in de septembercirculaire 2022 zijn benoemd en die van toepassing zijn op de gemeente Dinkelland zijn:

Taakmutaties	2023	2024	2025	2026	2027
- asiel (inburgering)	-63	-50			
- wet kwaliteitsborging bouw (Wkb)	-27	-27	-27	-26	0
Totaal taakmutaties	-90	-77	-27	-26	0

Asiel (inburgering)

In het bestuurlijk akkoord met betrekking tot de opvang van asielzoekers op 26 augustus jl. is afgesproken dat het kabinet voldoende financiële middelen beschikbaar stelt voor integratie. Als gevolg van een hogere instroom van inburgeraars is afgesproken het budget voor de inburgering voor de jaren 2022, 2023 en 2024 op te hogen met respectievelijk € 20, 40 en 30 miljoen. Hiermee worden gemeenten in staat gesteld alle inburgeraars passende ondersteuning te bieden.

Wet kwaliteitsborging bouw

De wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) treedt naar verwachting vanaf 1 januari 2023 gefaseerd in werking. De Wkb heeft als doel de bouwkwiteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Deze taken vervallen hiermee bij gemeenten die overigens wel het bevoegd gezag blijven houden. Tegelijkertijd wijzigen bepaalde wettelijke taken en krijgen gemeenten er extra

wettelijke taken bij, zoals registratie en beoordeling van de Wkb-meldingen. Zoals aangekondigd in paragraaf 3.3.6 van de meicirculaire 2022 ontvangen gemeenten, voor de noodzakelijke voorbereidingen die de gemeenten nog moeten treffen tot de inwerkingtreding van de Wkb in 2022 een bijdrage van € 25 miljoen in aanvulling op de 10 miljoen die eerder in 2021 is verstrekt. Daarnaast ontvangen de gemeenten na inwerkingtreding een jaarlijkse bijdrage (tot en met 2026) van € 10 miljoen voor het uitvoeren van de Wkb-taken. Zoals aangekondigd zijn de middelen in deze circulaire verwerkt.

Accres

Via de normeringssystematiek 'samen trap op en samen de trap af' wordt de algemene uitkering van het gemeentefonds geïndexeerd, ook wel het accres genoemd. Sinds de meicirculaire 2022 is het accres gesplitst in een volume- en een nominaal deel, waarbij het nominale deel ter compensatie is van loon- en prijsstijging en het volumedeel ter compensatie van bevolkingstoename en reëel accres. Vervolgens zijn in de septembercirculaire 2022 de accresen vanaf 2022 bijgewerkt. Voor alle jaren vanaf 2023 is sprake van een lichte opwaartse bijstelling van het nominale deel (t.b.v. loon- en prijsstijgingen) van het accres.

De bedragen hebben tot en met 2025 een structurele doorwerking. Op de normeringssystematiek zijn sinds de meicirculaire 2022 de volgende wijzigingen van toepassing:

- De splitsing in een volume- en een nominaal deel. Het jaarlijkse volumedeel staat vast en het loon en prijsontwikkeling-deel beweegt mee met de CPB-ramingen naar de stand van de meicirculaire van dat jaar.
- Het Rijk en de VNG zijn kort na de meicirculaire 2022 overeengekomen dat het volume-accres voor de jaren 2022 tot en met 2025 wordt bevroren.
- Vanaf 2026 wordt het gemeentefonds niet langer via de normeringssystematiek geïndexeerd. Er wordt geen volume-accres meer verstrekt, alleen nog maar een nominaal accres voor de loon- en prijsontwikkeling.

Voor de licht opwaartse bijstelling van het nominale deel van het accres (t.b.v. loon- en prijsbijstellingen) ramen we stelposten.. Nu zeker is dat het volume accres voor de jaren 2022 tot en met 2025 wordt bevroren kunnen we ook de ramingen voor mogelijke onder uitputting bij het Rijk naar beneden bijstellen. Dit beide meerjarige aanpassingen levert het volgende beeld op:

Stelposten	2023	2024	2025	2026	2027
- verhogen stelpost prijscompensatie	-467	-573	-625	-695	-594
- verlagen stelpost onderuitputting	522	847	1.063	573	788
Totaal stelposten	55	274	438	-122	194

Samenvatting

	2023	2024	2025	2026	2027

Hogere algemene uitkering	678	653	588	1.738	469
Totaal taakmutaties	-90	-77	-27	-26	0
Totaal stelposten	55	274	438	-122	194
Budgettaire effect	643	850	999	1.589	663

Decembercirculaire

Meestal verschijnen jaarlijks drie circulaire. In mei, september en december. Mei geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, september van de vertaling van de Miljoenennota, december rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af. Dit is dus de laatste van dit jaar.

De hoogte en omvang van de algemene uitkering uit de decembercirculaire 2022 laat het volgende meerjarige verloop zien:

gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
stand decembercirculaire 2022	41.806	43.092	45.482	44.321	44.082
stand septembercirculaire 2022	41.967	43.266	45.657	44.497	44.252
Saldo	-161	-174	-175	-176	-170

In de decembercirculaire heeft een correctie plaatsgevonden op een verkeerde raming van de WOZ-waarden door BZK. In de septembercirculaire is gerekend met een foutieve raming waardoor de uitkeringsfactor te hoog was vastgesteld. In deze circulaire wordt deze (negatieve) correctie doorgevoerd. Dit levert een nadeel op ten opzichte van de septembercirculaire.

Taakmutaties

Het verschil in de hoogte van de algemeen uitkering wordt naast een correctie uit de septembercirculaire 2022 en een bijstelling van een aantal maatstaven (hoeveelheidsverschillen) vooral veroorzaakt door zogenaamde taakmutaties. Taakmutaties zijn middelen die met een bepaald oogmerk aan het gemeentefonds zijn toegevoegd of onttrokken, maar waar geen bestedingsverplichting aan ten grondslag ligt. Wanneer ze nieuw zijn worden ze eenmalig afzonderlijk benoemd om inzicht te creëren waaraan het rijk meer of minder geld gaat besteden. Maar het uitgangspunt van de gehele algemene uitkering is en blijft dat de middelen vrij aanwendbaar zijn. Binnen de gemeente Tubbergen kennen we de lijn dat voor deze taakmutaties een stelpost wordt opgenomen in afwachting van te ontwikkelen beleid. Zodra door college en raad wordt ingestemd met het ontwikkelde beleid kan een beroep worden gedaan op deze stelpost(en).

Indien ervoor wordt gekozen geen beleid te ontwikkelen dan kan de stelpost vrijvallen ten gunste van de algemene middelen. De taakmutaties die in de decembercirculaire 2022 zijn benoemd en die van toepassing zijn op de gemeente Tubbergen zijn:

Taakmutaties	2023	2024	2025	2026	2027
- wet goed verhuurderschap	-26	-28	-29	-29	-29
- wet kwaliteitsborging	7	7	7	7	
Totaal taakmutaties	-19	-21	-22	-22	-29

Wet Goed Verhuurderschap

Gemeenten krijgen meer mogelijkheden om malafide verhuurderschap en discriminatie op de huurmarkt gericht aan te pakken. Deze afspraken worden uitgevoerd in de vorm van het wetsvoorstel Goed Verhuurderschap, dat naar verwachting in juli 2023 in werking zal treden. Voor de structurele kosten wordt een bedrag van € 12,4 miljoen met ingang van 2023 toegevoegd.

Wet kwaliteitsborging bouw

Het betreft hier een correctie op de taakmutaties uit de septembercirculaire 2022

Samenvatting

Samenvatting	2023	2024	2025	2026	2027
Hogere algemene uitkering	-161	-174	-175	-176	-170
Totaal taakmutaties	-19	-21	-22	-22	-29
Budgettair effect	-180	-195	-197	-198	-199

Rekenkamercommissie

De gemeenteraden van Dinkelland, Losser en Oldenzaal hebben in 2019 gekozen voor de instelling van een gezamenlijke externe rekenkamercommissie. De Rekenkamercommissie functioneert inmiddels ruim drie jaren. Er is vanuit de drie raden opgeroepen om de kwaliteit en de continuïteit van de rekenkamercommissie te borgen. Hiervoor is een verhoging van het budget nodig naar € 1 per inwoner en een verdubbeling van de ambtelijke ondersteuning van 0,1 Fte naar 0,2 Fte. Dit samen betekent voor de gemeente Dinkelland een verhoging met € 15.000.

Bijdrage aardbeving Turkije en Syrië

De gemeente Dinkelland heeft begin dit jaar besloten gehoor te geven aan de oproep van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) om € 1 per inwoner over te maken op Giro 555 voor de slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Syrië. De kosten hiervan ten bedrage van € 26.500 brengen we ten laste van de post onvoorzien 2023. Hierna resteert nog een bedrag van € 13.500 in de post onvoorzien 2023.

BIBOB

In maart 2023 zijn de vernieuwde beleidsregels 'toepassen Wet Bibob gemeente Tubbergen 2023' vastgesteld. Hierdoor wordt een nog nadrukkelijker signaal voor de bescherming van haar integriteit afgegeven, hetgeen met het vaststellen reeds van tevoren kenbaar wordt gemaakt. Dit vraagt wel extra ambtelijk inzet die wordt ingeschat op 0,5 FTE. Het aandeel van de gemeente Tubbergen hierin bedraagt € 19.000.

OpenLucht Museum Ootmarsum

Wij en Stichting Openluchtmuseum Ootmarsum (hierna: OLM) zijn in 2022 gekomen tot afspraken over privatisering waarbij eigendom en verantwoordelijkheden van de gemeente overgaan naar het OLM. Onderdeel van de overeenkomst is dat de huurovereenkomst van het Poortgebouw (entree) is overgenomen door het OLM. Deze jaarlijkse huur van circa €20.000 werd tot en met 2022 door de gemeente betaald aan de huurder. Het budget van circa € 20.000 valt met ingang van 2023 vrij ten gunste van de begroting.

Leges omgevingsvergunningen

Door de grote bouwvolume zijn veel omgevingsvergunning verleend en zijn de legesinkomsten gestegen. Dit maakt dat we over het begrootte bedrag gaan en voor de omgevingsvergunning de inkomsten voor het jaar 2023 hebben verhoogd met een incidenteel bedrag van € 75.000.

Stelpost omgevingswet

In het collegeakkoord zijn we er van uit gegaan dat de implementatie van de Omgevingswet leidt tot structurele effecten. Deze zullen echter pas op de middellange tot lange termijn zichtbaar worden en zijn afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden. Een eerste voorzichtige inschatting komt neer op een structureel bedrag van € 50.000 . Gezien het uitstel van de omgevingswet naar 1 januari 2024 weten we al wel dat we in 2023 geen beroep hoeven te doen op deze stelpost en dat deze dus op incidentele basis kan vrijvallen.

Rondweg Weerselo

In het najaarsbericht van 2018 hebben we, op basis van de toen bekende situatie, plankosten begroot. Door veranderde regelgeving zijn er nieuwe en extra onderzoeken benodigd geweest, zoals onder andere stikstof. De ingewikkelde materie noodzaakte ons steeds meer om externen in te schakelen. Nu we in de eindfase van de procedure naar het bestemmingsplan zitten, voorzien we onder andere nog een aanvullend bodemonderzoek en kosten van toetsing door externe specialisten. Uiteindelijk verwachten we het budget te overschrijden met €90.000. Ter dekking van deze kosten wordt via de algemene middelen een extra bedrag van € 90.000 gestort in de reserve afschrijvingen investeringen majeure projecten.

Sociaal Domein

Sociaal Domein gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
Exploitatiebijdrage SPN	21	14	-29	-48	
Stadsbank Oost Nederland	-11	-11	-11	-11	-11
Indexatie budgetten	-265	-265	-265	-265	-265
Inzet stelpost prijscompensatie	265	265	265	265	265
Bijstandsuitkeringen	258	258	258	233	233

Taakstelling nieuw beschut	-24	-24	-24	-24	-24
Totaal	244	237	194	150	198

Stadsbank Oost Nederland

De gemeente wil maximale aandacht blijven schenken aan de meest kwetsbare inwoners. Dit geldt ook voor de inwoners die moeten rondkomen van het absolute minimum. Om dit concreet te maken is het essentieel dat de hulpverlening zowel laagdrempelig, dichtbij als efficiënt is ingericht. Om hier uitvoering aan te geven heeft het college besloten gebruik te maken van de hybridevorm van dienstverlening door de Stadsbank. Hiermee krijgen onze inwoners de zorg en aandacht die past bij de visie van de gemeente. In de praktijk betekent dit dat Schakel de toegangspoort is voor al onze inwoners die in de problemen (dreigen) te geraken. Hierdoor krijgt ook preventie inhoud. Escalatie van schuldenproblematiek wordt hiermee ook zoveel mogelijk voorkomen. De kosten van dit hybridemodel bedragen € 11.584 per jaar (inzet klantgerisseeur voor een dagdeel per week).

Indexatie budgetten en inzet stelpost prijscompensatie

De gevolgen van de gestegen lonen en prijzen hebben ook hun doorwerking op de ramingen binnen het sociaal domein. Vanaf het jaar 2023 moeten we voor ruim € 265.000 een structureel beroep doen op de stelposten loon - en prijscompensatie ter dekking van de indexatie van de verschillende ramingen binnen het sociaal domein. De grootste kostenstijgingen hebben betrekking op het (leerlingen)vervoer, huishoudelijke ondersteuning en jeugd.

Bijstandsuitkeringen

Halverwege mei 2023 is het voorlopig budget 2023 bekend gemaakt. Het voorlopige macrobudget bedraagt € 6,015 miljard, het voorlopige BUIG-budget voor de gemeente Dinkelland bedraagt € 3.559.000.

Het BUIG-budget voor de gemeente Dinkelland is opgebouwd uit een aantal onderdelen:

- Objectief bepaald deelbudget (voorspelling verwachte uitgaven o.b.v. een kansmodel);
- Historisch bepaald deelbudget (voorspelling verwachte uitgaven o.b.v. historische uitgaven (jaar T-2));
- Deelbudget dak- en thuislozen en instellingsbewoners (verwachte uitgaven o.b.v. laatst bekende netto lasten);
- Deelbudget loonkostensubsidie (verwachte uitgaven o.b.v. laatst bekende netto lasten) (dit is per 2022 zo voor dit deelbudget, daarvoor was dit ook historisch).

De gemeente Dinkelland wordt voor 46% objectief gebudgetteerd en voor 54% op basis van historische uitgaven (T-2). Deze verdeling is afhankelijk van de gemeente grootte.

Het voorlopige budget 2023 bedraagt € 3.559.000. Wat opvalt is dat we in 2023, ten opzichte van het definitief budget 2022, € 274.000 meer ontvangen dan in 2022. Onderstaand de belangrijkste wijzigingen:

- Macrobudget is gedaald met € 6,7 miljoen, dit betekent voor Dinkelland een afname van € 4.000.
- Budgetaandeel: Per saldo een wijziging van € 294.000 voordelig. Het aandeel van de gemeente Dinkelland in het macrobudget is veranderd door het objectieve kansmodel en de historische uitgaven. Er wordt per 2023 geen onderscheid meer aangegeven in welke mutatie het historische gedeelte met zich meebrengt en welke mutatie het objectieve gedeelte.
- Vangnetuitkering en overige mutaties: € 17.000 nadeel.

Opgemerkt moet worden dat we t/m 2025 jaarlijks een bedrag van € 12.570 terug moeten betalen aan het Rijk i.v.m. een ontvangen voorschot in 2016 m.b.t. instroom statushouders. Dit bedrag wordt jaarlijks van de totale uitkering afgehaald en meegenomen in de ramingen.

Belangrijk aandachtspunt: Het kabinet heeft besloten om per 1 januari 2023 de minimumlonen te indexeren met ruim 10%. Dit betekent een forse stijging van de bijstandsnormen en de hoogte van de (maximale) LKS-bedragen per 1 januari. SZW heeft ervoor gekozen voor deze indexatie nog geen extra budget toe te kennen bij de voorlopige beschikking 2023. Gemeenten ontvangen bij de definitieve budgetten 2023 (dus in oktober 2023) de indexatie voor loon- en prijsbijstelling. SZW heeft wel voor alle gemeenten een indicatie van het voorlopige budget inclusief indexatie in 2023 gegeven. Het macrobudget stijgt gedurende 2023 naar verwachting met circa € 660 miljoen vanwege de indexatie. Voor de gemeente Dinkelland betekent dit een bedrag van ca. € 400.000.

Let op: bovenstaande verschillen betreffen het verschil tussen budget 2022 (definitief) en budget 2023 (voorlopig), niet de wijziging ten opzichte van de raming.

Wat betekent dit voor de raming van de gemeente Dinkelland?

Ten opzichte van de huidige raming van de gemeente Dinkelland (o.b.v. nader voorlopig 2022 meerjarig), betekent dit meerjarig het volgende beeld:

Gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026
Raming Dinkelland	€ 3.288.000	€ 3.288.000	€ 3.288.000	€ 3.313.000
Voorlopig 2023 meerjarig	€ 3.559.000	€ 3.559.000	€ 3.559.000	€ 3.559.000
Minus voorschot statushouders	€ 12.570	€ 12.570	€ 12.570	€ 12.570
Mutatie (afgerond)	€ 258.000	€ 258.000	€ 258.000	€ 233.000

De meerjarenraming op basis van de voorlopige uitkering 2023 is structureel € 258.000 lager dan de meerjarenraming op basis van de nader voorlopige uitkering 2022.

Taakstelling nieuw beschut

Ieder jaar krijgen de gemeenten (rond december) de taakstelling voor het aantal plekken nieuw beschut (vaak jaarlijks +1 plaats per gemeente). Hiervoor moet een indicatie worden aangevraagd bij het UWV. De gemeente vergoed dan de salariskosten. De mensen zijn in dienst bij de SPN. Voor Dinkelland is de taakstelling in 2023 met 1 plaats verhoogd. De extra salariskosten bedragen ongeveer €24.000 per jaar.

Dividenden

Van een drietal organisaties zijn de uit te keren dividendbedragen bekend. In alle gevallen zijn deze bedragen hoger dan het geraamde bedrag. Het gaat om Enexis, BNG en Twence. De hoge meeropbrengst komt vooral door het dividend Twence. Het resultaat 2022 van Twence is enorm verbeterd door hogere energie-opbrengsten (deze meeropbrengsten worden als eenmalig beschouwd).

Noaberkracht - begroting 2024

In de raadsvergadering van 30 mei is de begroting 2024 van Noaberkracht behandeld. De financiële consequenties van deze begroting 2024 zijn doorvertaald in het meerjarige perspectief van de gemeente Tubbergen. Meest in het oog springend zijn de kosten van de nieuwe CAO voor het ambtelijk personeel. Wij gaan er van uit dat deze kosten worden gecompenseerd via de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Daarnaast blijkt een aantal reguliere kosten binnen Noaberkracht hoger uit te pakken als gevolg van de inflatie. Deze (doorbelaste) kosten dekken wij uit onze stelposten. Uit de begroting van Noaberkracht blijkt ook dat structureel wordt ingezet op het zijn en blijven van een aantrekkelijke werkgever. Zo wordt het opleidingsbudget gefaseerd verhoogd naar op termijn een percentage van 2% van de personeelsopvang. Voor een verdere specificatie en onderbouwing wordt verwezen naar de begroting 2024 van Noaberkracht.

Het onderwerp "samenhangende objectenregistratie" heeft een extra (financiële) toelichting. Het is namelijk zo dat deze post uit de begroting 2024 van Noaberkracht wordt gedekt uit de reserves van de beide deelnemende gemeenten. Voor de gemeente Dinkelland gaat het om een incidenteel bedrag van € 112.000. Verderop in dit financiële hoofdstuk wordt de Reserve Incidenteel beschikbare Algemene Middelen (RIBAM) toegelicht waar ook formeel wordt besloten over deze post.

Verbonden partijen - begrotingen 2024

In de raadsvergadering van 30 mei zijn de begrotingen van de verschillende verbonden partijen behandeld. De financiële effecten hiervan nemen we in meerjarig perspectief mee in deze perspectiefnota 2024.

Overige kleine verschillen

Het betreft hier meerder kleine(re)verschillen.

Voorgesteld wordt in te stemmen met de aangegeven mutaties op basis van bestaand beleid en deze te verwerken in het herziene meerjarige saldo.

3. Herzien meerjarig saldo

Rekening houdend met de mutaties op basis van bestaand beleid uit de volgende paragraaf ontstaat het volgende herziene meerjarige saldo:

Gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
Herzien meerjarig saldo begroting 2023	0	1.839	3.058	-57	82
Totaal mutaties bestaand beleid	1.225	408	469	969	77
herzien meerjarig saldo na mutaties bestaand beleid	1.225	2.246	3.526	912	159

Uit dit herziene meerjarige saldo na mutaties bestaand beleid blijkt dat er sprake is van een aantal incidentele meevallers in 2023 die een positief saldo in het jaar 2023 veroorzaken. Daarnaast valt op dat de meerjarige onzekerheid vanaf het jaar 2026, door de extra eenmalige toevoeging door het Rijk aan het gemeentefonds van € 1 miljard is verschoven naar het jaar 2027.

In de volgende paragraaf genaamd specifieke mutaties treft u onze richtinggevende voorstellen aan hoe wij hier mee denken te moeten omgaan.

4. Specifieke mutaties

In deze paragraaf staan we stil bij ontwikkelingen die verder gaan dan het bestaande (dus vastgestelde) beleid maar wel degelijk omvangrijke financiële consequenties (kunnen) hebben en ook zeker gezien de politiek bestuurlijke impact de nodige toelichting behoeven. De volgende specifieke mutaties worden in deze paragraaf behandeld:

- Stand van zaken Moties
- Lokale lasten

Stand van zaken moties

Inleiding

In deze paragraaf treft u de stand van zaken aan van de verschillende moties die de afgelopen tijd door uw raad zijn vastgesteld. Bij een aantal van deze moties doen wij ook een voorstel hoe om te gaan met deze motie.

De volgende moties komen achtereenvolgens aan de orde

- Verzamelmotie 12 juli 2022
- Dividend Twence 8 november 2022
- Overige moties

Verzamelmotie

Tijdens de raadsvergadering van 12 juli 2022 is de perspectiefnota 2022-2026 besproken en behandeld. Tijdens deze raadsvergadering heeft de gemeenteraad in unanimititeit een (verzamel) motie aangenomen met daarin onderwerpen die de gemeenteraad graag meegenomen ziet bij het opstellen van de begroting 2023. Dat hebben wij gedaan door een speciaal hoofdstuk aan de begroting 2023 toe te voegen waarin wij hebben aangegeven hoe we met de verschillende onderwerpen uit deze motie omgaan. In de perspectiefnota 2024 geven we in vervolg daarop de stand van zaken weer. Hiervoor verwijzen wij u naar de bijlage bij deze notitie

Bij een aantal van de onderwerpen geven wij aan dat het betreffende onderwerp is opgenomen in eerdere plannen, in het reguliere werk, in een programma, enz. Daarmee is wat ons betreft dat onderdeel van de verzamelmotie afgedaan en komt het onderwerp dus ook niet meer terug in volgende voortgangsrapportages over de verzamelmotie. Onderwerpen waarvan wij aangeven dat ze in behandeling zijn komen uiteraard wel terug in deze volgende rapportages.

Buitengebied in balans		Stand van zaken	Vervolg
Stimuleren van innovatie in de agrarische sector	1.1 Naar een toekomstbestendige agrarische sector	Stimuleren van innovaties in de agrarische sector is geïntegreerd in het programma Buitengebied in Balans en middelen hiertoe zijn opgenomen in de begroting 2023 voor dit programma.	Opgenomen in programma
Iedereen gezond			
Meer inzetten op vroegsignalering van armoede, eenzaamheid en jeugdhulp, bijvoorbeeld door de inzet van de buurtsportcoaches	2.1 De zorg voor onze inwoners op orde	Financiering inzet buurtsportcoaches is opgenomen in deze perspectiefnota Voor armoede en eenzaamheid zijn projecten gestart.	Opgenomen in eerdere plannen en wordt meegenomen in perspectiefnota
Stimuleren van sportactiviteiten voor oud en jong, bijvoorbeeld door het (mede) realiseren van beweegtuinten	2.2 Gezond in je lijf en in je hoofd	Stimuleren bewegen in de openbare ruimte is opgenomen in het plan van aanpak JOGG. Buurtsportcoaches voor meer sportactiviteiten is opgenomen in de perspectiefnota.	Opgenomen in eerdere plannen en wordt meegenomen in perspectiefnota
Toegankelijkheid van mensen met een beperking verbeteren	2.3 Iedereen doet mee	Toegankelijkheid is onderdeel van het project Inclusie	Opgenomen in project inclusie
Voorkomen van jonge aanwas in de criminaliteit, bijvoorbeeld door een regionaal preventieprogramma;	2.4 Iedereen is veilig	Op dit moment beschikt de gemeente Dinkelland niet over een gemeentelijke veiligheidsplan. Momenteel zijn wij in gesprek met het Centrum voor Criminaliteitspreventie en	In behandeling

		<p>Veiligheid (CCV) . Zij gaan ons begeleiden in het opstellen van een veiligheidsplan voor de komende vier jaar. De verwachting is dat dit plan in het vierde kwartaal van 2023 gereed zal zijn. De inhoud van dit plan stemmen wij af met onze veiligheidspartners en zal ter kennisname worden voorgelegd aan de gemeenteraad.</p>	
Leefomgeving van de toekomst			
<p>Versneld verduurzamen van (sociale huur)woningen, bijvoorbeeld door een revolverend fonds voor particulieren</p>	3.1 Klimaat en duurzaamheid	<p>Mogelijkheden voor een duurzaamheidsfonds particulieren worden momenteel onderzocht, gemeenteraad wordt voor de zomer 2023 geïnformeerd.</p>	In behandeling
<p>Plan van aanpak en financiële onderbouwing voor de verduurzaming van schoolgebouwen</p>	3.1 Klimaat en duurzaamheid	<p>De verduurzaming van schoolgebouwen wordt meegenomen in het nieuwe Integraal Huisvestings Plan (IHP).</p>	In behandeling
<p>Haalbaarheidsonderzoek naar de realisatie van energieopslag, zoals buurtaccu's of andere mogelijke vormen (bijvoorbeeld opwekken van waterstof)</p>	3.1 Klimaat en duurzaamheid	<p>In de begroting 2023 is opgenomen dat de gemeente initiatieven voor energieopslag met een maatschappelijk nut wil stimuleren. Netbeheerders zijn verantwoordelijk voor de balans op het net (de balans tussen energievraag en -aanbod</p>	In behandeling

		op het net). Netbeheerders onderzoeken in dit soort gevallen in welke mate de toepassing van een buurtaccu een oplossing kan zijn. Binnen onze gemeente is op dit moment geen sprake van netcongestie die vraagt om een dergelijke oplossing.	
Mogelijkheden van subsidies voor klimaatadaptieve maatregelen voor particulieren verkennen, waar mogelijk in samenwerking met het waterschap	3.1 Klimaat en duurzaamheid	Daar waar subsidiemogelijkheden zich aandienen bij waterschap, provincie of rijksoverheid worden inwoners hierop geattendeerd.	Opgenomen als onderdeel van het reguliere werk
Gebruik maken van subsidies ten behoeve van de waterstofHUB	3.1 Klimaat en duurzaamheid	De gemeente is via de RES-Twente aangesloten bij de Waterstofhub. De Waterstofhub maakt zoveel mogelijk gebruik van de tot haar doelen beschikbare subsidies	Opgenomen als onderdeel van het reguliere werk
Leefbare Kernen			
Naar behoefte realiseren van alternatieve woonvormen	4.1 Voor iedereen een passende woning	Meer differentiatie in gemeentelijke woningbouwplannen is leidraad bij nieuwe ontwikkelingen en uitgifteplannen. Richting particuliere ontwikkelaars worden afspraken gemaakt over typologie en prijs en deze worden vastgelegd in exploitatieovereenkomst en. Projectmatig is de	In behandeling

		<p>pilot Tiny Houses (Denekamp) gestart en zijn flexwoningen in Weerselo gerealiseerd. Flexibele en betaalbare woningbouw is de komende jaren speerpunt van beleid. E.e.a. in het verlengde van de provinciale woondeal.</p>	
<p>Inzetten van de sociale hypotheek voor maatschappelijke voorzieningen</p>	<p>4.1 Voor iedereen een passende woning</p>	<p>De sociale hypotheek is overgegaan in leefbaarheidsfonds. Het leefbaarheidsfonds is vastgesteld.</p>	<p>Opgenomen als onderdeel van het ingestelde leefbaarheidsfonds</p>
<p>Realiseren van openbare watertappunten in de kernen</p>	<p>4.3. Een openbare ruimte die een visitekaartje is van onze gemeente</p>	<p>Er is nog geen voorstel voorgelegd aan de raad. Indien het nog voor te leggen voorstel akkoord is en middelen beschikbaar gesteld worden, dan kunnen geschikte locaties in eerste instantie Denekamp en Ootmarsum gezocht worden, gevolgd door de andere kernen (met uitzondering van Weerselo omdat hier al een tappunt is).</p> <p>Andere optie is om in het nieuwe GRP 2025-2029 drinkwatertappunten in nieuwe beleid op te nemen.</p>	<p>In behandeling</p>
<p>Actieplan voor het bestrijden van invasieve exoten</p>	<p>4.3. Een openbare ruimte die een visitekaartje is van onze gemeente</p>	<p>Er is een uitvoeringsplan Plaagbestrijding Dinkelland.</p> <p>Verder wordt gewerkt aan de aanvraag van subsidie bij de provincie. Deze subsidie is alleen voor de Bereklaauw,</p>	<p>In behandeling</p>

		<p>Amerikaanse Vogelkers en de Reuzebalsemien. Er is geen subsidie voor de meest risicovolle soorten t.w. de Japanse duizendknoop (JDK) en de eikenprocessierups (EPR). De bestrijding van JDK en EPR zijn wel in het regulier beheer opgenomen.</p> <p>Voor de bestrijding JDP is winst te behalen in betere samenwerking en afstemming met Waterschap, Provincie en grondeigenaren. Hiervoor wordt vanuit de Gemeente een eerste initiatief genomen.</p>	
<p>Waar nodig het verbeteren van de verkeersveiligheid rondom basisscholen en schoofietsroutes, met name in het buitengebied</p>	<p>4.3. Een openbare ruimte die een visitekaartje is van onze gemeente</p>	<p>Het budget is hiervoor is opgenomen in het collegeakkoord en daarmee voor vier jaar verankerd.</p> <p>Er lopen inmiddels al een aantal initiatieven. In Tilligte en Agelo komen palen voor een Schoolzone te staan in afspraak met school, dorpsraad/buurtchapsraad en buurtman. In Saasveld komt eveneens een schoolzone in overleg met de school en gaan we combineren met overige werkzaamheden in de Openbare Ruimte.</p>	<p>Opgenomen als onderdeel van het reguliere werk</p>

Voorgesteld wordt in te stemmen met de aangegeven stand van zaken en het voorgestelde vervolg van de verschillende onderwerpen uit de verzamelmotie.

Dividend Twence

Inhoud motie

Kern van deze motie is dat de raad van Dinkelland uitspreekt dat de dividend uitkering van Twence ten goede zou moeten komen van de huishoudens van Dinkelland. De raad heeft het college de opdracht gegeven met een voorstel te komen om het dividend van Twence aan te wenden voor het verlagen van de afvaltarieven voor de huishoudens in Dinkelland. Dit alles uiteraard als financiële situatie dat toelaat.

Reactie college

Voor het jaar 2023 (maar ook meerjarig) wordt een dividend geraamd van € 155.000. Dit dividend wordt aangemerkt als algemeen (structureel) dekkingsmiddel. Het verschuiven van dit algemene dekkingsmiddel "dividend Twence" aan het kostendekkende product afval heeft de volgende twee consequenties:

* "gat" in de (meerjaren)begroting van € 155.000

* extra structurele inkomst op het product afval van € 155.000 waardoor het vastrecht bij verder ongewijzigde omstandigheden kan worden verlaagd met € 10,95

Alles overziend is het college van mening dat de toekomstige onzekerheden op het gebied van de financiële situatie het op dit moment niet toelaten om een structureel bedrag van € 155.000 aan de algemene dekkingsmiddelen te onttrekken.

Voorgesteld wordt de motie niet uit te voeren en het dividend van Twence ook de komende jaren als structureel algemeen dekkingsmiddel te blijven aanmerken.

Overige moties

De stand van zaken van de overige moties wordt periodiek geactualiseerd en met de raad gedeeld. Zodra deze actualisatie leidt tot financiële gevolgen betrekken we deze uiteraard bij het eerstvolgende P&C document. Op dit moment is dat volgens ons niet het geval zodat we volstaan met een verwijzing naar de actualisatie die binnenkort weer aan de raad zal worden verstrekt.

Lokale lasten

In dit onderdeel 'Lokale lasten' geven we in het kort een overzicht van de lokale lasten(druk). Hiervoor maken we gebruik van de "Atlas van de Lokale Lasten" zoals die jaarlijks door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) wordt opgesteld.

Lokale lasten gemeente Dinkelland volgens COELO								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Woonlasten meerpersoons huishouden	855	859	774	769	776	797	883	890
Plek op landelijke	355	356	252	215	154	143	140	117

ranglijst								
Vergelijkende cijfers volgens COELO								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Goedkoopste gemeente	539	487	505	511	573	598	667	652
Duurste gemeente	1215	1211	1234	1446	1440	1517	1736	1874
Gemiddeld landelijk	723	723	721	740	767	813	904	944
Gemiddeld Overijssel	745	752	755	743	766	796	868	896

Wanneer we kijken naar de lokale lastendruk (OZB, afvalstoffenheffing en rioolrecht) dan blijkt volgens de atlas van de lokale lasten zoals die jaarlijks door het Coelo wordt opgesteld dat Dinkelland met de lokale lasten onder het landelijk gemiddelde zit. Met een 117e plek op de ranglijst (waarbij de nummer 1 het goedkoopst is en nummer 342 het duurst) blijkt Dinkelland qua lokale lastendruk € 54 onder het landelijk gemiddelde te zitten .

5. Geactualiseerd herzien meerjarig saldo

Aangezien de aangegeven en toegelichte specifieke mutaties uit de vorige paragraaf geen financiële consequenties veroorzaken gaan we verder met het herziene meerjarige saldo zoals eerder gemeld na de mutaties bestaand beleid.

Gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
Herzien meerjarig saldo begroting 2023	0	1.839	3.058	-57	82
Totaal mutaties bestaand beleid	1.225	408	469	969	77
Herzien meerjarig saldo na mutaties bestaand beleid	1.225	2.246	3.526	912	159

Uit dit geactualiseerde herzien meerjarig saldo blijkt dat er vanaf het jaar 2027 nog steeds sprake van een lager voordelig saldo. Dit wordt, zoals in vorige paragrafen ook al aangegeven, veroorzaakt door de onzekerheid op het gebied van de nieuwe financieringssytematiek. Het Rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssytematiek vanaf 2026. In aanloop daarnaartoe heeft het kabinet eenmalig € 1 miljard extra in 2026 beschikbaar gesteld (zie mutaties bestaand beleid). . Voor de gemeente Dinkelland betreft dit een bedrag van € 1.100.000. Door de extra eenmalige toevoeging door het Rijk aan het gemeentefonds van € 1 miljard is de meerjarige financiële onzekerheid verschoven naar het jaar 2027.

Aangezien er nog steeds geen nieuws is over de nieuwe financieringssystematiek blijft de onzekerheid bij gemeenten over het financiële meerjarige beeld. Dit maakt het opstellen van een deugdelijke meerjarenbegroting bijzonder lastig. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is hier aandacht voor gevraagd wat heeft geresulteerd in een toezegging van het Rijk dat de € 1 miljard vanaf 2027 structureel wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Inmiddels blijkt dat deze € 1 miljard inderdaad is opgenomen in de voorjaarnota 2023 van het Rijk. De verwerking hiervan wordt naar verwachting opgenomen in de meicirculaire 2023 waarna ook de exacte gevolgen voor de gemeenten bekend worden en formeel kunnen worden opgenomen in de (meerjaren)begroting. Normaliter nemen wij de (gevolgen van de) meicirculaire mee in de komende jaarbegroting en niet in de perspectiefnota. Gezien de omvang en de "hardheid" van deze toevoeging wijken wij af van deze bestendige gedragslijn en houden we in deze perspectiefnota wel rekening met deze structurele toevoeging van € 1 miljard aan het gemeentefonds. Vooralsnog en vooruitlopend op de (gevolgen van de) meicirculaire 2023 gaan we uit van een structureel hogere algemene uitkering vanaf het jaar 2027 van € 1.100.000.

Rekening houdend met het vooruitlopend op de meicirculaire 2023 uitgaan van een structureel hogere algemene uitkering vanaf het jaar 2027 van € 1.100.000 dan ontstaat het volgende geactualiseerde herzien meerjarig saldo:

Gemeente Dinkelland	2023	2024	2025	2026	2027
Herzien meerjarig saldo begroting 2023	0	1.839	3.058	-57	82
Totaal mutaties bestaand beleid	1.225	408	469	969	77
Ontwikkeling nieuwe financieringssystematiek Rijksoverheid					1.100
Herzien meerjarig saldo met extra geld 2027 nieuwe financieringssystematiek	1.225	2.246	3.526	912	1.259

Zoals blijkt uit deze tabel slaat het licht voordelige saldo in 2027 om in een voordelig saldo van ongeveer € 1,25 miljoen. Het voordelige saldo over het jaar 2026 is met een bedrag van € 912.000 wat lager en merken we vanuit behoedzaamheid aan als de beschikbare structurele meerjarige financiële ruimte. Dit voordelige saldo nemen we vooralsnog en vooruitlopend op de meicirculaire 2023 als richtinggevend uitgangspunt voor de verdere uit te werken richtingen in deze perspectiefnota 2024.

Voorgesteld wordt in te stemmen met het herziene meerjarige saldo na specifieke mutaties en het voordelige saldo over het boekjaar 2023 ten bedrage van € 1.225.000 te storten in de algemene reserve.

Voorgesteld wordt vooralsnog en vooruitlopend op de meicirculaire 2023 uit te gaan van een hogere algemene uitkering in 2027 van € 1.100.000 en het voordelige saldo 2026 van ongeveer € 900.000 als richtinggevend uitgangspunt te nemen voor de verder uit te werken richtingen in

deze perspectiefnota 2024.

6. Uit te werken richtingen / inspanningen

Inleiding

De perspectiefnota bepaalt op hoofdlijnen de richting voor de komende vier jaren. De richtinggevende en kaderstellende uitspraken uit de perspectiefnota (zowel inhoudelijk als financieel) zijn een opdracht van de gemeenteraad aan het college om zaken nader uit te werken. Ze zijn uitgangspunt bij de begroting 2024 die later dit jaar wordt opgesteld en waar verdere besluitvorming plaatsvindt.

Wij zijn er ons van bewust dat de inhoudelijke opgaven voor Dinkelland omvangrijk en complex zijn. En veel van wat er op ons af komt is nog lang niet uitgekristalliseerd; denk bijvoorbeeld aan de ontwikkelingen met betrekking tot het buitengebied, het milieu, de volkshuisvesting en de zorg. Om adequate antwoorden te kunnen geven in de dynamische omgeving van actuele en nieuwe maatschappelijke vraagstukken is een goed samenspel tussen raad en college essentieel. Wij willen dan ook graag inzetten op beleidsvorming en besluitvormingsprocessen gebaseerd op meer en eerdere betrokkenheid vanuit raad en samenleving. Wij zijn ervan overtuigd dat we in die verbinding het best kunnen komen tot passende, krachtige en vernieuwende antwoorden. De antwoorden die de inwoner van Dinkelland verdient. Vandaar dat we in het Collegeakkoord gemeente Dinkelland 2022-2026 hebben gekozen voor een samenlevingsgerichte bestuursstijl. Een eerste stap om te komen tot meer betrokkenheid vanuit de raad bij de perspectiefnota was de bijeenkomst van 30 mei j.l. voorafgaand aan de reguliere raadsvergadering.

Aan de hand van een notitie heeft het college de uit te werken richtingen op een informele manier met de raad besproken. Ook is in de betreffende notitie en dus ook tijdens de bijeenkomst van 30 mei stilgestaan bij de stand van zaken van de zogenaamde verzamelmotie en de financiële stand van zaken. Centrale vraag in de notitie was of de raad zich kon vinden in de aangegeven, nader uit te werken richtingen, en is deze weergave volgens de raad volledig. Tijdens de bijeenkomst van 30 mei zijn de uit te werken richtingen besproken en toegelicht door het college. Dit heeft niet echt geleid tot aanpassingen zodat wij de nader uit te werken richtingen uit de notitie hebben opgenomen in deze perspectiefnota 2024.

De uit te werken richtingen / inspanningen uit de perspectiefnota zijn een opdracht van de gemeenteraad aan het college om zaken nader uit te werken. Ze zijn uitgangspunt bij de begroting 2024 die later dit jaar wordt opgesteld en waarover ook verdere besluitvorming plaatsvindt. Voor de meeste uit te werken richtingen volstaan we met een algemene omschrijving van het doel, een korte toelichting daarop en het benoemen van mogelijke inspanningen.

Bij een aantal van de uit te werken richtingen ontkomen we er niet aan om naast een algemene omschrijving van de uit te werken richting ook wat dieper in te gaan op mogelijke inspanningen. Een aantal inspanningen is naar onze mening namelijk al concreet genoeg dat wij u reeds in deze perspectiefnota kunnen voorzien van een eerste uitwerking.

De nader uit te werken richtingen die het college op dit moment ziet zijn de volgende:

- Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein
- Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen
- Versterken economische en toeristische positie
- Extra reservering Samen Scholen
- Onderhoud en vervanging openbare ruimte
- Behouden en versterken cultuuraanbod

In richtinggevende zin houden wij, vooruitlopend op verdere uitwerking en besluitvorming rekening met het volgende middelenbeslag:

Uit te werken richtingen gemeente Dinkelland	inc	2024	2025	2026	2027
Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein	500	450	450	450	450
Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen	550	-	-	-	-
Versterken economische en toeristische positie	400	80	80	80	80
Extra reservering samen scholen	9.000		100	100	100
Onderhoud en vervanging openbare ruimte	1.700	150	150	150	250
Behouden en versterken cultuuraanbod	850	20	20	20	20
Totaal uit te werken richtingen	13.000	700	800	800	900

Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein

Het voorkomen van sociale problematiek is speerpunt van onze programmatische aanpak. Ons doel is om binnen de piramide van zorgverlening zoveel mogelijk ondersteuning te bieden in het voorliggend veld, ten einde langdurige en gespecialiseerde zorg te voorkomen. Door in te zetten op preventie optimaliseren wij onze gemeentelijke inzet. Wij denken daarbij aan een breed palet aan ondersteuning op het gebied van onder andere jeugd en gezin, jeugdhulp, sportbeoefening, persoonlijke vervoersplannen en doelgroepenbeleid.

Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen

Binnen het programma Leefbare kernen richten wij ons op het wonen, werken en verblijven in onze kernen. Op het gebied van wonen ligt er een grote opgave om te voorzien in de behoefte. Naast ons woningbouwprogramma willen wij versnelling aanbrengen ten aanzien van alternatieve financieringsvormen, innovatieve aanbestedingsvormen voor bouwprojecten, betaalbare woningbouw en toekomstige woonarrangementen. Daarnaast richten wij ons op centrumgebieden om de aantrekkelijkheid van onze kernen te vergroten.

Versterken economische en toeristische positie

Onze toeristische positie is een uithangbord van onze gemeente en zorgt voor een verdienmodel voor een groot aantal ondernemers. Door de jaarlijkse toename van bezoekers vinden wij het van belang om te investeren in ons toeristisch klimaat. Wij doelen hiermee op de samenwerking met Nordhorn, maar ook de samenwerking in NOT verband. Daarnaast willen wij onze ondernemers een helpende hand kunnen bieden via een uitvoeringsbudget gekoppeld aan onze bedrijfsconsulenten, bedoeld voor onderzoek en ontwikkeling.

Extra reservering Samen Scholen

Als onderdeel van het integraal huisvestingsplan voor basisonderwijs zoals verwoord in Samen Scholen 2030, lijnen wij samen met de schoolbesturen een totaalplan voor de kern Denekamp uit. Een unieke kans voor een onderwijsaanbod waarbij op twee plekken in de kern adequate onderwijsvoorzieningen worden gecreëerd. De omvang van het plan, maar ook de huidige tijdsgeest (in relatie tot bouwkostenstijging en inflatie) vraagt aan ons dat wij investeringsruimte vrijmaken. Zowel in structurele zin door de stelpost onderwijshuisvesting vanaf 2025 structureel te verhogen met € 100.000 naar een structureel bedrag van € 650.000 en in incidentele zin door een bedrag van € 9 miljoen te reserveren voor de verdere uitwerking van Samen Scholen. In totaliteit komt onze investeringsruimte hiermee op een bedrag van € 20,7 miljoen.

Onderhoud en vervanging openbare ruimte

Het op niveau houden van onze openbare ruimte vergt onderhoud. Wij hebben de ambitie om onze inzet op het gebied van kwalitatief openbaar groen voort te zetten en wij creëren ruimte voor kleinschalige lokale bewonersinitiatieven.

Daarnaast leggen wij de nadruk op de veiligheid en toekomstbestendigheid van onze kunstwerken door een meerjarenonderhoudsplan op te stellen. Hiervoor is opdracht verstrekt voor het opstellen van een inspectierapport voor 110 kunstwerken. Het doel van dit rapport is om inzicht te krijgen in de technische staat, het benodigde onderhoud en de instandhoudingskosten van deze gemeentelijke objecten. Uit dit onderzoek is gebleken dat de algemene (technische) staat/conditie van de geïnspecteerde objecten redelijk is. De betonnen bruggen hebben de slechtste staat van onderhoud. Vijf kunstwerken meten met prioriteit worden vervangen. Ook is gebleken dat aanvullend onderzoek en inspectie noodzakelijk om te kunnen tot een MOP. De verwachting is de resultaten van de nader uit te voeren onderzoeken zullen ongeveer medio 2024 bekend zijn. Op basis daarvan kan medio 2024 een voorstel worden opgesteld met ook de benodigde middelen vanaf 2025. Vooruitlopend hierop is financiële ruimte nodig voor noodzakelijke vervanging en (achterstallig) onderhoud. In eerste instantie is een incidenteel bedrag van € 1,7 miljoen benodigd om de noodzakelijke vervangingen en het achterstallige (groot) onderhoud de komende twee jaar (2024 en 2025) te kunnen uitvoeren. Daarnaast willen wij vanaf 2024, eveneens vooruitlopend op de resultaten van de nader uit te voeren onderzoeken al wel structurele ruimte in onze meerjarenbegroting reserveren.

Behouden en versterken cultuuraanbod

Wij zien cultuur als verbindend element in onze samenleving én als onderdeel van ons toeristische aanbod. Cultuurparticipatie en structurele ondersteuning van culturele evenementen willen wij versterken. Daarbij leveren wij een bijdrage aan cultuuragenda Twente voor de komende jaren. Ook verwachten wij te moeten investeren in maatschappelijke voorzieningen, waarbij een de huisvesting van de Bibliotheek in Ootmarsum en een duurzaam toekomstperspectief voor Natura Docet centraal staan.

Voorgesteld wordt in te stemmen met de uit te werken richtingen / inspanningen en deze te betrekken bij het opstellen van de begroting 2024 waar verdere besluitvorming plaatsvindt of bij separaat raadsvoorstel als de omstandigheden (voortgang) daarom vragen.

7. Incidenteel beschikbare middelen waaronder de (belangrijkste) reserves

In deze paragraaf zoeken we aansluiting bij de gepresenteerde cijfers uit de begroting 2023. Met deze cijfers als uitgangspunt gaan we daarna de mutaties benoemen en toelichten zodat het meest recente

beeld van de incidenteel beschikbare algemene middelen waaronder de (belangrijkste) reserves ontstaat. Zoals aangegeven nemen we cijfers uit de begroting 2023 als vertrekpunt.

Beschikbare algemene incidentele middelen	
Algemene reserve - weerstandscapaciteit 1,4	5.460.000
Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen	12.118.000
Reserve collegeakkoord 2022-2026	6.543.000
Totaal Beschikbare algemene incidentele middelen begroting 2023	24.121.000

Algemene reserve

Rekening houdend met een aantal mutaties op grond van bestaand beleid (grondexploitaties) en een aantal specifieke raadsbesluiten ontstaat het volgende beeld van de algemeen reserve:

Algemene reserve - stand uit begroting 2023	5.460.000
Bij: saldo jaarverantwoording 2022	3.274.000
Bij: resultaten grondcomplexen 2022	-1.233.000
Bij: voordellig saldo septembercirculaire 2022	457.000
Af: afwaardering aankop grond kerkweg Deurningen	-99.000
Bij: voordelig saldo jaarschijf 2023 uit perspectiefnota 2024	1.225.000
Herziene stand algemene reserve perspectiefnota 2024	9.084.000
Benodigde weerstandscapaciteit - ratio 1,4	5.460.000
Surplus	3.624.000

Het voordelige saldo van de jaarverantwoording 2022 en de resultaten vanuit de grondcomplexen over het jaar 2022 worden op grond van bestaand beleid verrekenen met de algemene reserve.

In november 2022 heeft een **grondaankoop aan de Kerkweg in Deurningen** plaatsgevonden. Het gaat hier om de aankoop van strategische gronden met een oppervlakte van circa 17.588 m² ten behoeve van toekomstige woningbouwontwikkeling in Deurningen. Inmiddels blijkt dat de getaxeerde waarde wat lager ligt dan de verwervingswaarde waardoor een afboeking heeft moeten plaatsvinden.

Uitgaande van de, in deze begroting bepaalde, weerstandscapaciteit en de daaraan gekoppelde ratio van 1,4 moet de stand van de algemene reserve ten minste € 5.460.000 zijn. Conform bestaande beleid wordt het meerder (het zogenaamde surplus) “afgeroomd” en gestort in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Voorgesteld wordt in te stemmen met het verloop en de opzet van de algemene reserve en het surplus op de algemene reserve ten bedrage van € 3.624.000 “af te romen” en te storten in de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen (RIBAM)

In begroting 2023 is weergegeven dat de vrije ruimte in deze reserve € 12.118.000 bedraagt. Inmiddels zijn een aantal besluiten genomen en hebben een aantal autonome ontwikkelingen plaatsgevonden wat maakt dat de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen op dit moment het volgende beeld laat zien:

Reserve incidenteel beschikbare algemene middelen stand begroting 2023	12.118.000
bij: surplus algemene reserve	3.624.000
af: noodfonds energielasten 2022	-100.000
bij: compensatie omgevingswet uit septembercirculaire 2022	400.000
af: amendement begroting 2023 noodfonds energie	-100.000
af: amendement begroting 2023 verhoging leefbaarheidsfonds	-350.000
af: bijdrage Thijplein Rossum	-201.000
af: bijdrage Ijsbaan Enschede	-27.000
bij: vrijval werkbudgetten MEP	333.000
bij: restant uitvoeringsplan SD uit 2022	114.000
bij: restant stelpost Corona uit 2022	475.000
af: samenhangende objectenregistratie	-112.000

Herziene stand RIBAM	16.174.000
-----------------------------	-------------------

Het surplus op de algemene reserve is hiervoor toegelicht en de daarop volgende mutaties tot en met de bijdrage aan de Ijsbaan Enschede zijn allen voorzien van separate raadsbesluiten. De mutaties betreffende de vrijval werkbudgetten MEP en het restant uitvoeringsplan Sociaal Domein zijn budgetten uit de vorige raadsperiode. Reeds eerder is afgesproken dat deze zogenaamde werkbudgetten tergvloeien naar de algemeen middelen als ze niet meer worden aangewend en er ook geen verplichtingen meer bestaan.

Het restant van de stelpost Corona is toegelicht in de jaarverantwoording 2022 waar ook is aangegeven dat deze stelpost bij ongewijzigde omstandigheden wordt toegevoegd aan de algemene middelen. Dat doen we dus nu.

De onttrekking betreffende de samenhangende objectenregistratie vloeit voort uit de begroting 2024 van Noaberkracht. Het betreft hier een incidenteel kostencomponent van € 200.000 (aandeel Dinkelland € 112.000) die we dekken uit de reserve.

Voorgesteld wordt in te stemmen met de aangegeven mutaties op de reserve incidenteel beschikbare algemene middelen.

Uit te werken richtingen

In dien we de incidentele bedragen gekoppeld aan de uit te werken richtingen betrekken bij de gepresenteerde stand van de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen (RIBAM) dan ontstaat het volgende beeld:

Herziene stand RIBAM perspectiefnota 2024	16.174.000
Extra inzet op preventie binnen het sociaal domein	-500.000
Extra inzet en versnellingsacties binnen programma leefbare kernen	- 550.000
Versterken economische en toeristische positie	-400.000
Extra reservering samen scholen	-9.000.000
Onderhoud en vervanging openbare ruimte	-1.700.000
Behouden en versterken cultuuraanbod	- 850.000
Totaal uit te werken richtingen	-13.000.000
Stand RIBAM na uit te werken richtingen	3.174.000

Reserve Collegeakkoord 2022-2026

Met het uitvoeren van coalitieakkoord worden ook de middelen uit deze reserve aangesproken. In het jaar 2022 is voor een bedrag van € 298.000 een beroep gedaan op deze reserve. Deze zijn toegelicht in de jaarverantwoording 2022. Hierdoor komt de stand van deze reserve per 1 januari 2023 uit op een bedrag van € 6.245.000.

Tijdens de behandeling van de begroting 2023 in november 2022 is een amendement aangenomen betreffende de verhoging van het leefbaarheidsfonds. In financiële zin betekent dit een verschuiving van de Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen naar de reserve collegeakkoord. Het gaat om een bedrag van € 350.000. Daarnaast is de jaarschijf 2023 van het coalitieakkoord opgenomen in de begroting 2023 en zijn de lasten daarvan op begrotingsbasis ten bedrage van € 1.689.000 onttrokken aan deze reserve.

Dit maakt dat we uitgaan van een stand van deze reserve eind 2023 van € 4.906.000.

Herziene stand algemene incidentele middelen

Rekening houdend met de aangegeven en toegelichte mutaties op de genoemde reserves ontstaat het volgende beeld van de algemeen incidentele middelen:

Beschikbare algemene incidentele middelen	
Algemene reserve - weerstandscapaciteit 1,4	5.460.000
Reserve Incidenteel Beschikbare Algemene Middelen	3.174.000
Reserve collegeakkoord 2022-2026	4.906.000
Totaal Beschikbare algemene incidentele middelen perspectiefnota 2024	13.540.000

Inleiding ambitiebegroting

Ambitiebegroting

Zoals reeds is aangegeven in de algemene inleiding heeft deze perspectiefnota het collegeakkoord gemeente Dinkelland 2022-2026 met de naam "Vernieuwen, verbinden en versterken" als basis. Het zogenaamde ambitiedeel van deze perspectiefnota is gebaseerd op de volgende 5 opgaven uit dit collegeakkoord:

- Buitengebied in Balans
- Iedereen gezond
- Leefomgeving van de toekomst
- Leefbare kernen
- Gemeente en de Samenleving

Deze 5 opgaven zijn in eerste instantie verder beschreven en uitgewerkt in actielijnen en doelen waarna op hoofdlijnen wordt aangegeven hoe we hier een bijdrage aan denken te gaan leveren. Per opgave hebben we in deze perspectiefnota de meest actuele ontwikkelingen benoemd en toegelicht. Op onderdelen heeft dit geleid tot een aantal nader uit te werken richtingen en inspanningen.

Bij de opgaven Leefomgeving van de toekomst en Positieve gezondheid benoemen en beschrijven we deze actuele ontwikkelingen in de kop van de opgave. Voor de overige drie opgaven benoemen en beschrijven we de actuele ontwikkelingen per actielijn.

Per opgave wordt afgesloten met een financieel overzicht. In deze perspectiefnota volstaan we met een herhaling van de beschikbaar gestelde middelen uit het coalitieakkoord 2022-2026 zoals opgenomen in de begroting 2023. In dit overzicht zijn ook de beschikbare werkbudgetten opgenomen.

Binnen het programmabureau wordt een bijdrage geleverd aan het behalen van maatschappelijke effecten. Hier wordt sturing gegeven aan bestuurlijke ambities, veranderopgaven en strategisch inspanningen. Dit komt samen in verschillende programma's (ambities), waaraan werkbudget is gekoppeld. Het werkbudget wordt ingezet om (externe) advieskosten te dekken en (participatie)processen in de kernen te faciliteren. Daarnaast wordt het werkbudget ingezet voor bekostiging van evenementen, bijeenkomsten, sprekers (en alle bijkomende kosten die daarbij horen). Het werkbudget is in eerste aanleg niet bedoeld als uitvoeringsgeld om projecten zelf te bekostigen. Onder de 5 opgaven wordt indien mogelijk een nadere duiding en verdeling over de jaren gegeven. Dat is echter niet in alle gevallen op voorhand mogelijk om de simpele reden dat we ook afhankelijk zijn van initiatieven vanuit de samenleving en het tempo en enthousiasme waarmee deze initiatieven gaan spelen. Het beschikbaar hebben van werkbudgetten is met name ook bedoeld om te slagvaardig te kunnen inspelen op de genoemde initiatieven. Om de raad toch op de hoogte van de besteding en bestemming van de werkbudgetten zeggen we toe dat in elk van de komende P&C documenten (en met name het programmajournaal) verslag wordt gedaan van de bestemming en besteding van de werkbudgetten.

Programma Buitengebied in Balans

Inleiding Buitengebied in balans Dinkelland

We zetten in op een economisch sterk buitengebied vanuit de balans tussen agrarisch landgebruik, de kwaliteit van onze natuur en landschap, de groeimogelijkheden van de toeristische sector, de mogelijkheden voor economische activiteiten en de kwaliteit van leef- en werkomgeving voor onze inwoners. Dit in verbinding met bodem, water en lucht. Dat maakt ons buitengebied voor de toekomst sterker en is gunstig voor de leefbaarheid.

Onze ambitie is uitdagend maar realistisch als het een samenspel is met onze inwoners, de partners en de gebruikers. We voorzien de ambitie en de hieraan verbonden Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) van een dynamische agenda. Frequent leiden nieuwe inzichten en regelgeving tot aanvullingen en wijzigingen op deze agenda. Indien noodzakelijk worden deze ook financieel vertaald.

We realiseren ons dat de transitie van het buitengebied vele jaren, en dus meerdere raadsperioden, in beslag zal nemen. In de huidige 4 jaar zal vooral de veranderrichting worden bepaald en een start worden gemaakt met de concrete Uitvoeringsagenda. We vertalen onze ambities naar twee actielijnen:

- Naar een toekomstige agrarische sector
- Ons unieke landschap en natuur worden geborgd

In dit programma maken we ook de afweging hoe om te gaan met de unaniem aangenomen verzamelmotie met betrekking tot het onderwerp:

- Stimuleren van innovatie in de agrarische sector

Actielijn 1 Naar een toekomstbestendige agrarische sector

De toekomst van de agrarische sector en daarmee het landelijk gebied wordt voor een aanzienlijk deel gestuurd en bepaald door Europese wet- en regelgeving. Op nationaal niveau is dit uitgewerkt in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en door de provincie vertaald in het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (afgerond in 2023). Dinkelland maakt onderdeel uit van de Gebiedsgerichte aanpak Noordoost-Twente (GGA-NOT). Samen met de vier NOT gemeenten gaan we de transitie inhoud geven waarbij een realistisch perspectief voor de agrariërs een belangrijk uitgangspunt is. Stimuleren van innovatie in de agrarische sector staat hierbij centraal. Het kabinet investeert fors in de opgaven voor water, natuur en klimaat en in de verduurzaming van de landbouw. De keuzes en investeringen in de landbouw worden gekoppeld aan verduurzaming, kringlooplandbouw, nieuwe verdienmodellen en verbetering van de positie van de boer in de keten. We hebben daarbij nadrukkelijk aandacht voor de transitiekansen van agrariërs, zowel voor agrariërs die blijven als wel stoppen.

Ons doel

We gaan als proactieve gebiedspartner een bijdrage leveren aan een economisch perspectief voor het buitengebied in zijn algemeenheid en de agrarische sector in het bijzonder. We richten ons vooral op het opstellen en uitvoeren van een Uitvoeringsagenda. In deze agenda wordt nadere richting gegeven aan het perspectief van het buitengebied.

In 2026 hebben we de verkregen inzichten en de uitgewerkte plannen vanuit het NPLG omgezet in operationeel beleid gericht op de transitie van de agrarische sector. En in 2026 zijn er in deelgebieden zichtbare stappen gezet met betrekking tot zowel het perspectief voor de landbouw als de natuur- en waterdoelen. Via de volgende inspanningen willen we ons doel bereiken:

- We zetten menskracht en middelen in om lokaal en bovenlokaal een voortrekkersrol te vervullen. We zijn partner in de NOT-Gebiedsprocessen.
- Het agrarisch consulentenschap zetten we voort, evenals de rol van de ervencoach voor de landbouw. Dat geldt ook voor onze betrokkenheid bij Mineral Valley Twente en LEADER. Samen met de provincie, het waterschap, maatschappelijk partners en stakeholders stellen wij de NOT Gebiedsagenda 2023- 2030 op.
- We ontwikkelen een gemeentelijke visie op toekomstige economische dragers voor ons buitengebied.
- Bedrijfsbezoeken en persoonlijke contacten op het erf zijn een belangrijk onderdeel van onze (persoonlijke) inzet.
- We hanteren een aanpak op doelgroepen. We richten ons vooral op transitiekansen van agrariërs en hebben daarbij ook oog voor de sociaal maatschappelijke impact.

Hoe leveren we een bijdrage aan een toekomstbestendige agrarische sector?

- a. Knoppen bedienen. We gaan de komende jaren een maximale inspanning leveren om de complexe processen in het landelijk gebied soepeler te laten verlopen. Wij zien onszelf als de “verbinder” en “facilitator”. Bestuurlijk en ambtelijk nemen we deel aan elke relevante “tafel” om de collectieve belangen van Dinkellandse doelgroepen en de gebiedsopgaven te behartigen. Daar waar mogelijk gaan we landelijk, provinciaal en lokaal een voortrekkersrol vervullen.
- b. Samenlevingsgerichtheid. We bouwen aan duurzame relaties in een krachtenveld waar de belangen ver uit elkaar liggen. We staan naast onze agrariërs/ inwoners en ondersteunen hen bij de keuzes op weg naar een meer duurzame bedrijfsvoering. De Gebiedsgerichte Aanpak NOT GGA is het voertuig voor dialoog en samenspel met onze inwoners.

- c. Sociaal maatschappelijke impact. We beschouwen voortdurend de effecten van de activiteiten die er plaatsvinden op de impact die het heeft op mens en maatschappij. In het bijzonder hebben we aandacht voor de transitiekansen van de “blijvers” en het bieden van een perspectief op de “stoppers”.

Actuele ontwikkelingen

Zoals bekend zal de transitieopgave in het landelijk gebied met name worden opgepakt door middel van de gebiedsgericht aanpak (GGA), aangestuurd door de Provincie Overijssel. Voor deze GGA zijn gebiedstafels ingericht per regio. Wij nemen deel aan de gebiedstafel Noordoost Twente (NOT), waarbij ook de belangrijkste stakeholders in het gebied zijn aangesloten zoals het Waterschap, provincie en de landbouworganisaties.

Aan de gebiedstafels worden concrete casussen en initiatieven voor de transitieopgave opgepakt en uitgewerkt. Op dit moment zijn de gebiedstafels nog in opbouw, waardoor het niet goed is in te schatten welke inzet, naast de huidige vaste deelname aan dit overleg, nodig zal zijn vanuit onze gemeente op het moment dat initiatieven binnen onze gemeente worden opgepakt.

Mogelijke kosten voor de inzet van ambtelijke ondersteuning bij deze projecten, zullen (grotendeels) worden vergoed door de Provincie vanuit de (Rijks-)middelen die beschikbaar gesteld zijn en worden voor de transitieopgave in het landelijke gebied. Mocht er desalniettemin een aanvullend beroep gedaan moeten worden op inzet die niet vanuit het programma en het beschikbaar werkbudget kan worden ingevuld, dan zal hiervoor te zijner tijd een voorstel aan de raad worden voorgelegd.

Actielijn 2 Ons unieke landschap en natuur worden geborgd

We willen de landschapskwaliteiten van Noordoost-Twente en dus ook van Dinkelland behouden en ontwikkelen. We maken ons sterk voor het behoud van ons veelzijdige cultuurlandschap, de natuur en de biodiversiteit.

Ons doel

We gaan ons inzetten voor het behoud en vergroten van de kwantiteit en kwaliteit van ons unieke landschap, de natuurwaarden en biodiversiteit. Met verdienmodellen voor grondeigenaren als voorwaarde biedt vergroting van kwaliteit en kwantiteit van natuur, landschap en biodiversiteit een bijdrage aan toekomstperspectief. Dat doen we als gebiedspartner, als kartrekker, als beïnvloeder of als overheid die regels stelt.

In 2026 hebben we reële stappen gezet voor verbeteren van kwaliteit van landschapselementen, is de biodiversiteit op gemeentegronden toegenomen en gebruiken we onze netwerken om de waarde van natuur, landschap en biodiversiteit aandacht te geven en te versterken.

Hoe leveren we een bijdrage aan de borging van ons unieke landschap en natuur?

1. N2000. We werken samen met vele partners en stakeholders aan de realisatie van de N2000 opgaven.
2. Inpassen projecten. We werken samen met diverse partijen aan hoge kwaliteit van ontwerp, aanleg en beheer van de landschappelijke inpassing van (energie)projecten. Aan deze landschappelijke inpasbaarheid stellen we hoge eisen.
3. Kennis en informatie. We gaan meer inzet plegen op voorlichting en educatie over natuur, landschap en biodiversiteit. Dit doen we samen met onze gebiedspartners.
4. Beleidsstrategie. We evalueren, verbeteren en wijzigen indien nodig onze ambities uit de Omgevingsvisie en de Waardenkaart.

5. Knoppen bedienen. Waar kansen liggen gaan we landelijk, provinciaal, regionaal en lokaal aan de beleidsmatige en strategische knoppen zitten en in deze een voortrekkersrol vervullen.
6. Biodiversiteit, de kansen voor verbetering van biodiversiteit op en aan gemeentegronden worden onderzocht. De onderzoeksresultaten zullen de basis vormen voor een concreet uitvoeringsplan.

Actuele ontwikkelingen

Voor de uitvoering van Natura 2000, zijn middelen beschikbaar vanuit de provincie. Ook voor de inzet van ambtelijke ondersteuning is financiering geregeld vanuit de provincie. De verwachting is dat onze betrokkenheid vanuit het programma in 2024 zal afnemen, omdat de voorbereiding van projecten dan grotendeels afgerond zal zijn en onze inzet bij de uitvoering in de lijn (reguliere werkzaamheden) zal worden opgepakt. Om die reden zijn er geen financiële ontwikkelingen verwacht die aanleiding geven tot een aanvullende claim in 2024.

Financiën Buitengebied in Balans

Voor de actielijn naar een toekomstbestendige agrarische sector is een incidenteel werkbudget van 400.000 geraamd. De geprogrammeerde bestedingen zijn gerelateerd aan de transitieopgaven van het buitengebied. Het bestedingsritme is sterk afhankelijk van de GGA-NOT die naar verwachting begin 2024 op stoom gaat komen.

Actielijn Agro	2023	2024	2025	2026
	10%	20%	30%	40%
In geld	€ 40.000	€ 80.000	€ 120.000	€ 160.000

De activiteiten voor 2023 zullen vooral in het teken staan van de voorbereidingen voor het opstellen van uitvoeringsagenda's. Er zal veel gepraat worden aan allerlei grotere en kleinere tafels om randvoorwaarden en eisen te formuleren die voor alle stakeholders het fundament vormen voor de beoogde transitie. Uiteindelijk draait het in de kern om het bieden van een perspectief.

Voor de actielijn ons unieke landschap en natuur worden geborgd is een incidenteel werkbudget van 100.000,- geraamd. De geprogrammeerde bestedingen zijn overwegend gerelateerd aan de transitieopgaven van het buitengebied. Het bestedingsritme is sterk afhankelijk van de GGA-NOT die in eind 2023 begin 2024 op stoom gaat komen.

Actielijn Natuur/landschap	2023	2024	2025	2026
	20%	20%	30%	30%
In geld	€ 20.000	€ 20.000	€ 30.000	€ 30.000

Programma Iedereen Gezond

Inleiding Iedereen Gezond

Gezond zijn is veel meer dan niet ziek zijn. Gezondheid gaat over sociale, mentale, financiële (of economische) en fysieke gezondheid. Het doel is dat onze inwoners in 2026:

- Minimaal even gezond en gelukkig zijn (fysiek, mentaal, sociaal en economisch)
- En het gevoel van veiligheid behouden ten opzichte van 2021

Wij ontwikkelen een actuele en vernieuwende visie op het sociaal domein. De beschikbare financiële middelen in het gemeentelijke sociale domein worden efficiënt en effectief ingezet, waarbij we prioriteiten stellen, keuzes maken en op zoek gaan naar slimme combinaties. We vertalen onze ambities naar vier actielijnen;

- De zorg voor onze inwoners is op orde
- Gezond in je lijf en in je hoofd
- Iedereen doet mee
- Iedereen is veilig

Actuele ontwikkelingen

De zorgkosten nemen toe, meer inwoners maken gebruik van geïndiceerde zorg. Voor de gezondheid van onze inwoners en om de zorg betaalbaar en bereikbaar te houden voor diegene die het echt nodig hebben, zien we een toenemend belang van de inzet op preventie. Landelijk zien we dit onder andere terug in :

- de hervormingsagenda Jeugd
- de brede spuk/ gezond en actief leven akkoord
- het integraal zorgakkoord
- nationaal preventie en sportakkoord.

Op regionaal niveau wordt hier op ingespeeld door te komen met een regionale visie op volksgezondheid, met uitvoeringsdocument met concrete doelen voor GGD Twente onder deze visie voor de komende vier jaar. Tevens wordt gewerkt aan de inkoop van zowel de jeugdzorg als de Wmo. Dat is voor ons als gemeente een moment om te kijken hoe wij ons zorgaanbod willen inregelen, betaalbaar en bereikbaar willen houden. Waarbij het belang van preventie, het voorkomen van een hogere zorgvraag een belangrijk item is.

In opvolging aan deze ontwikkelingen willen we lokaal inzetten, op daar waar onze invloed het grootst is, het versterken van de lokale preventie en zorgstructuur. In de huidige preventie en zorgstructuur missen we met name op tactisch en uitvoerend niveau menskracht (zoals een buurtsportcoach) die aan de slag gaan op het gebied van preventie. Tevens missen we of zien we bij onder andere pilots op scholen het belang van lichte vormen van zorg zoals schoolmaatschappelijk werk op de school, een voorliggende dagbesteding, lichte ondersteuning voor opvoed en opgroei problemen. Dit vraagt om extra middelen om vanuit een gezamenlijke visie om de lokale preventie en zorgstructuur dichtbij, vanuit een menselijke maat in te richten.

Actielijn 1 De zorg voor onze inwoners is op orde

Onze ambitie is om pro-actiever en zo vroeg mogelijk met onze partners en inwoners (preventief) te werken aan gezondheid. Wij willen korte lijnen tussen de gemeente, zorgaanbieders en zorgontvangers. Met als doel: zorg menselijker, efficiënter, effectiever en dichtbij. Onze inzet richten we op het organiseren en verbeteren van de korte lijnen door middel van een gebiedsgerichte integrale aanpak van de zorg. We werken actief samen met alle partners in het zorgdomein. Bij deze ambitie past onze financiële inzet op de (areaal-)ontwikkelingen, de POH jeugd-GGZ en de coördinator externe verwijzer.

Ons doel

We spannen ons in om de zorg en ondersteuning beter in te richten vanuit het perspectief van inwoner(s), dichtbij en met de menselijke maat als uitgangspunt.

Hoe leveren we een bijdrage aan het op orde komen van de zorg voor onze inwoners?

- Algemene voorzieningen dichtbij, gebiedsgericht en integraal. We organiseren de algemene voorzieningen dichtbij, gebiedsgericht en integraal. We nemen daarbij de werkwijze van de dorpsondersteuner in Saasveld als basis. Daarbij positioneren we de kernondersteuner als spil in de kernen op basis van de behoefte in de kernen, met korte lijnen naar Schakel.
- Preventief. We werken preventief en zo vroeg mogelijk in meer samenwerking met onze partners en inwoners aan de zorg en ondersteuning voor onze inwoners.
- Samenlevingsgericht. We werken samenlevingsgericht. We benutten onze ogen en oren in de wijk beter door pro-actief in gesprek te gaan met onze uitvoerende partners en inwoners. We delen in deze gesprekken trends en ontwikkelingen, zijn alert op de samenhang der dingen en toetsen deze aan ons beleid.
- Mantelzorgers. We verbeteren de aandacht en regelingen voor mantelzorgers.

Actielijn 2 Gezond in je lijf en in je hoofd

Wij zien een forse opgave als het gaat om overgewicht en alcoholgebruik. Wij willen dat alle inwoners zich bewust zijn van het belang van een gezonde leefstijl. Daarom stimuleren we sport en beweging op basis van maatwerk voor verschillende leeftijdsgroepen. Ook zetten we in op vitale voorzieningen en verenigingen, cultuurbeleving, persoonlijke ontwikkeling en een veilige en gezonde leefomgeving.

Ons doel

We leveren, in samenwerking met onze inwoners en partners, een bijdrage aan het bevorderen van een gezondere leefstijl en gezondere leefomgeving voor onze inwoners in 2026. Onze speciale aandacht gaat uit naar kwetsbare groepen, waarbij de accenten liggen op terugdringen van overgewicht, overmatig alcoholgebruik en mentale gezondheid.

Hoe leveren wij een bijdrage aan Gezond in je lijf en in je hoofd?

- Van inzicht naar strategische sport en cultuuragenda. We hebben zicht op de meest kwetsbare doelgroepen, trends en ontwikkelingen. Deze vormen de basis voor de strategische agenda voor sport en cultuur.
- Bevorderen van gezonde leefstijl en omgeving. We gaan aan de slag met het bevorderen van de gezonde leefstijl en gezonde leefomgeving. Het accent ligt op sport, cultuur, jongeren en overgewicht en overmatig alcoholgebruik. We brengen het aanbod voor deze doelgroepen in beeld. Daarna ontwikkelen we samen met de betrokken partners en naar behoefte van de samenleving meer/ betere (collectieve) voorzieningen, ondersteuning en/of interventies.

- Efficiënter en effectiever gebruik van voorzieningen. We zetten in op vitale verenigingen, efficiënter en effectiever gebruik van bestaande voorzieningen en toegankelijke en betaalbare voorzieningen op het gebied van sport en cultuur.

Actielijn 3 Iedereen doet mee

Een toegankelijke en inclusieve samenleving betekent dat iedereen zo zelfstandig en gelijkwaardig mogelijk meedoet aan de maatschappij. Elke inwoner moet de mogelijkheid hebben mee te doen en zich te ontwikkelen. We zien daarbij vooral een opgave op het gebied van eenzaamheid en armoede. Wij willen vroeger zicht krijgen op gevallen van –verborgen- armoede en dreigende armoede, eenzaamheid, uitsluiting en isolatie. Dit door preventief te werken en proactief onze rol te pakken. Ook zetten we in op een betere benutting van bestaande mogelijkheden en faciliteiten voor jongeren en senioren voor ontmoeting en deelname aan activiteiten. We zorgen ervoor dat het voor onze inwoners gemakkelijker wordt om de weg te vinden naar diensten en algemene voorzieningen.

Ons doel

We spannen ons in voor een inclusieve samenleving waarin iedereen zo zelfstandig en gelijkwaardig mee kan en mag doen aan de maatschappij. Onze speciale aandacht gaat uit naar kwetsbare groepen, waarbij de accenten liggen op inwoners in armoede en eenzaamheid.

Hoe leveren wij een bijdrage aan het uitgangspunt iedereen doet mee?

- Van inzicht naar een strategische inclusie agenda. We hebben zicht op verschillende vormen van armoede en eenzaamheid per kern of doelgroep. We hebben hierbij aandacht voor de identiteit en cultuur van de betreffende kern. Op basis hiervan stellen we een inclusieve agenda op, met accenten op eenzaamheid en armoede.
- Ondersteunen van initiatieven. We ondersteunen initiatieven die bijdragen aan een inclusievere samenleving
- Preventief en proactief. We gaan samenlevingsgericht, pro-actief in gesprek met organisaties en inwoners over bestaande activiteiten en voorzieningen, over trends en ontwikkelingen binnen het sociale domein. We stimuleren hen waar mogelijk initiatief te nemen om het aanbod af te stemmen op nieuwe (kwetsbare) doelgroepen, waarbij bestaande faciliteiten beter worden benut, toegankelijk zijn en waar nodig nieuwe activiteiten en voorzieningen worden toegevoegd.

Actielijn 4 Iedereen is veilig

Dinkelland is al jarenlang een van de veiligste gemeentes van ons land. Dit willen we graag zo houden. Bij veiligheid spelen diverse vraagstukken: woonoverlast, (jeugd-)criminaliteit, verkeersveiligheid, huiselijk geweld en ondermijnende criminaliteit. Dit complexe terrein kent dus veel vraagstukken, partijen en instrumenten en dus ook vele verbanden met ander gemeentelijk en regionaal beleid. We brengen focus aan op en geven de speerpunten van ons beleid vorm. We luisteren daarbij naar signalen uit de samenleving. We willen dat al onze inwoners veilig kunnen wonen, leven en werken.

Ons doel

Wij willen één van de veiligste gemeenten van Nederland blijven. Wij hebben vertrouwen in onze huidige aanpak en in de cultuur die onze inwoners in zich dragen. Wij willen de komende periode de nadruk leggen op een viertal overstijgende thema's, gebaseerd op de laatste burgerpeiling veiligheid (2021).

In 2026 kijken we terug op:

- Een meer integrale aanpak van veiligheidsvraagstukken
- Een strategisch meerjarenperspectief op het thema veiligheid
- Uitlijning van onze lokale inspanningen met regionale inspanningen

Hoe leveren we een bijdrage aan iedereen is veilig

We willen als gemeente als volgt werken aan een het perspectief op veiligheid:

- Strategische agenda: wij sturen op strategisch niveau. De uitkomsten van de burgerpeiling Veiligheid zijn leidend bij het vormen van onze strategische agenda. Wij zijn koersvast in het volgen van deze agenda en gebruiken onze koers om ook deze vraagstukken op andere overlegtafels te agenderen (veiligheidspartners).
- Rollen en bevoegdheden: wij geven inzicht in waar verantwoordelijkheden liggen. Welke bevoegdheden heeft de raad? Welke besluiten neemt de burgemeester? Wat is de verhouding tussen gemeentelijke taken, regionale taken en overstijgende verantwoordelijkheden (politie).

Financiën Iedereen Gezond

Programma Iedereen Gezond	2023	2024	2025	2026
Werkbudget	50.000	50.000	50.000	50.000
Projectgeld kernondersteuner	12.500	12.500	12.500	12.500
Mantelzorg	0	0	0	0
Leefbaarheidsfonds	150.000	0	0	0
Totaal	212.500	62.500	62.500	62.500

Werkbudget Iedereen Gezond

Het werkbudget dat beschikbaar is gesteld voor de ambitie Iedereen Gezond van € 200.000 wordt in eerste instantie evenredig verdeeld over de vier jaren.

Kernondersteuner

In het programma Iedereen Gezond vindt de implementatie van de kernondersteuner plaats. Hiervoor is incidenteel projectgeld van € 50.000 beschikbaar. Dit bedrag wordt in eerste instantie evenredig verdeeld over de vier jaren. De structurele middelen zijn geborgd bij de basisbegroting programma Sociaal domein.

Mantelzorg

Vanuit het Rijk heeft de gemeente Dinkelland een decentralisatie-uitkering ontvangen van € 50.000 in 2022. Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve collegeakkoord en kan worden ingezet voor het programma Iedereen Gezond.

Leefbaarheidsfonds

Voor het leefbaarheidsfonds wordt een bedrag van € 150.000 beschikbaar gesteld in het jaar 2023. Jaarlijks zullen we voorstellen het restant over te hevelen naar het volgende jaar. Afhankelijk van het aantal initiatieven en de omvang van de initiatieven is lastig in te schatten in welk jaar welk bedrag benodigd zal zijn.

Sportconsulent

De doorontwikkeling van de sportconsulent is een inspanning in het programma Iedereen Gezond. De structurele middelen hiervoor zijn geborgd in het Programma Sociaal domein.

Programma Leefomgeving van de toekomst

Inleiding Leefomgeving van de toekomst

Wij willen een leefomgeving die ook voor onze komende generaties duurzaam, veilig en gezond is. De bodem, het water en de lucht, de natuur, gebouwen en wegen en paden zijn allemaal onderdeel van onze leefomgeving. Door klimaatverandering komt onze leefomgeving onder druk te staan. We zullen ons moeten aanpassen aan veranderende weersomstandigheden zoals hitte, droogte en het vaker voorkomen van hevige neerslag. We moeten anders omgaan met energie en grondstoffen en ons maximaal inzetten om een energietransitie tot stand te brengen gericht op het terugdringen van het verbruik van grondstoffen en het stimuleren van het hergebruik. We doen dit proactief en we doen het samen; de gemeente met haar inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We bundelen als Noordoost-Twentse gemeenten de krachten in de Energie van Noordoost-Twente.

Wij haken aan bij de landelijke doelstelling dat er in 2030 55% minder CO₂ uitstoot moet zijn en 50% van de energie duurzaam moet zijn opgewekt. In lijn met die doelstellingen stellen wij voor gemeente Dinkelland ons de doelstelling om 40% van het energiegebruik duurzaam op te wekken in 2026. Dat is ambitieus en hiervoor moeten de komende jaren de nodige inspanningen geleverd worden.

Trias Energetica: eerst besparen, dan opwekken

Doelstellingen realiseren we via een soort “oploopmodel” en het principe van de Trias Energetica:

1. *Beperken van het energieverbruik door verspilling tegen te gaan.*

Energie die niet verbruikt wordt, hoeft ook niet opgewekt te worden. We zetten maximaal in op energie besparen. Door onze eigen gebouwen te verduurzamen en door inwoners en bedrijven daartoe te stimuleren en te faciliteren en door initiatieven op dit terrein te ondersteunen.

2. *Maximaal gebruik maken van energie uit duurzame bronnen (zoals zon, wind, water, bodem).*

We richten ons op de opgave die noodzakelijk is vanuit de RES, met een maximale inzet op zon op dak, aangevuld met de noodzakelijke mix van wind en/of zon op land. We stimuleren en faciliteren gebouwweigenaren om warmte duurzaam op te wekken, bijvoorbeeld aan de hand van (hybride) warmtepompen. Voor de productie van warmte willen we ook gebruik maken van het potentieel aan biogas en/of groengas in Dinkelland. We benutten kansen die zich via nieuwe ontwikkelingen en technieken (bv waterstof of geothermie) voordoen.

3. *Zo efficiënt mogelijk gebruik van (fossiele) energiebronnen om in de resterende energiebehoefte te voorzien;*

Sommige woningen zijn lastiger te verduurzamen dan anderen. Ook zullen er bedrijven blijven die behoefte hebben aan gas voor hun productieprocessen. Biogas en/of groengas kunnen oplossingen bieden voor deze gebouwen. Echter moeten we er rekening mee houden dat we nog lange tijd fossiele energiebronnen nodig hebben; deze zullen dan zo efficiënt mogelijk worden ingezet.

Samen aan de slag

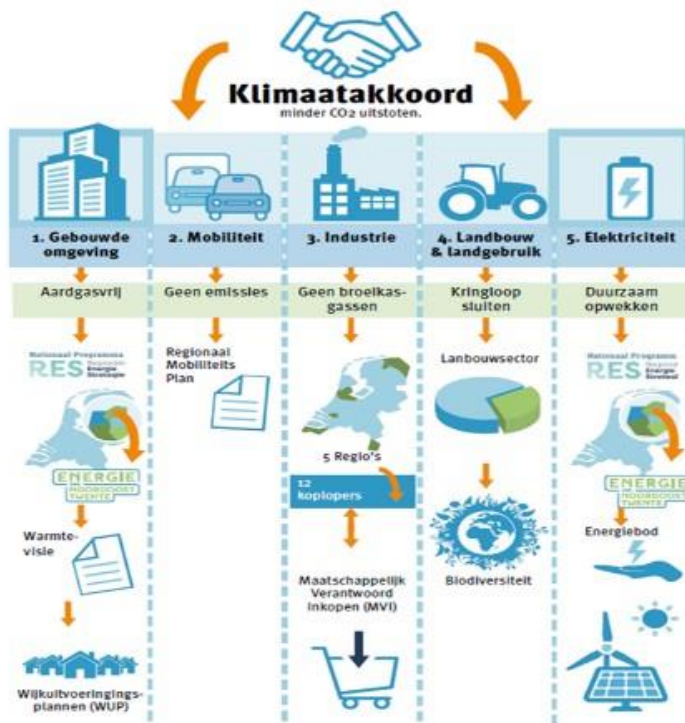
De energietransitie is een forse opgave waar we gezamenlijk – inwoners, ondernemers én overheid - voor aan de lat staan. We nemen hierbij een pro-actieve houding in en nemen inwoners en ondernemers mee in de opgave die er ligt. We faciliteren en ondersteunen initiatieven die een bijdrage leveren aan het verduurzamen van de gemeente. Hierbij bewaken we de integraliteit en houden we ook de samenhang met andere beleidsterreinen (landelijk gebied, sociaal domein, volkshuisvesting) in beeld en benutten kansen die zich voordoen.

Energie van Noordoost Twente

We staan als Noordoost-Twentse gemeenten allemaal voor dezelfde (forse) opgave in de energietransitie. Door krachtenbundeling, kennisdeling en coördinatie in de opgaven waar we gezamenlijk voor staan, bereiken we meer dan iedere gemeente voor zich zou doen. Een aantal jaren geleden is hiervoor het samenwerkingsverband Energie van Noordoost Twente opgestart. Deze samenwerking bouwen we de komende periode verder uit.

Klimaatvisie

De leefomgeving van de toekomst gaat verder dan alleen de energietransitie. Met de ondertekening van het klimaatakkoord hebben we ons gecommitteerd aan de bredere opgave om uiteindelijk in 2050 klimaatneutraal te zijn. Naast elektriciteit en warmte gaat het om thema's als klimaatadaptatie, circulaire economie, infrastructuur en mobiliteit, natuur en landschap en de landbouw. Daartoe gaan we de heldere keuzes maken: wat zijn we verplicht om te doen, waar ligt onze extra ambitie, wat is onze rol? Daarbij kijken we vanuit een integrale visie en context en leggen waar mogelijk verbindingen met thema's en vraagstukken in de andere programma's.

Actielijnen

Het programma Leefomgeving van de Toekomst kent een dynamische agenda. Jaarlijks leiden nieuwe inzichten tot aanvullingen en wijzigingen. De uitkomsten uit de visie en uitvoeringsagenda kunnen leiden tot aanpassing en aanvulling van de actielijnen. Binnen het programma worden drie actielijnen geformuleerd.

- Actielijn 1 Verduurzamen - Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen & werken
- Actielijn 2 Opwek - Duurzame energievoorziening
- Actielijn 3 Duurzame mobiliteit

De drie actielijnen vormen samen een specificatie van paragraaf 3.1 Klimaat en duurzaamheid: er tegenaan! uit het college- en raadsakkoord. Paragraaf 3.2 Groen en Bloemen uit het collegeakkoord vindt zijn uitwerking via het Kwaliteitsplan Openbaar Groen (basisbegroting).

Actuele ontwikkelingen

Klimaatvisie

De huidige ambities ten aanzien van duurzaamheid en klimaat zijn vertaald naar een programma Leefomgeving van de Toekomst in de begroting 2023 inclusief financiële consequenties. Daarmee is reeds een belangrijk inhoudelijk en financieel kader geboden voor de komende periode. In de begroting 2023 is ook opgenomen dat we werken aan een klimaatvisie, waarin heldere worden gemaakt ten aanzien van de opgaven en ambities die we hebben ten aanzien van de uitvoering van het Klimaatakkoord. Vanuit het Klimaatakkoord liggen de opgaven in de volgende sectoren:

- Gebouwde Omgeving
- Elektriciteit
- Industrie
- Landbouw en Landgebruik
- Mobiliteit

Per sector wordt in beeld gebracht: wat zijn we verplicht om te doen, waar ligt onze extra ambitie, wat is onze rol, wat is de rol van stakeholders? Daarbij kijken we vanuit een integrale visie en context en leggen waar mogelijk verbindingen met thema's en vraagstukken in de andere programma's. De klimaatvisie met uitvoeringsagenda is naar verwachting in het najaar 2023 gereed. Op basis van de gestelde ambities en te maken keuzes zullen de financiële en personele consequenties beter in beeld zijn en vertaald worden naar de begroting 2024. De reeds beschikbare gelden vanuit de begroting alsmede de middelen die vanuit het Rijk beschikbaar gesteld zijn vanuit de CDOKE (zie onderstaand), worden hierbij meegenomen. De klimaatvisie wordt via een apart raadsbesluit voorgelegd aan de gemeenteraad.

Middelen Regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)

Er zijn eind april 2023 voor de periode 2023-2025 extra financiële middelen van het Rijk beschikbaar voor de uitvoering van het klimaatakkoord. Deze specifieke uitkering (Brede doeluitkering BDU) is bedoeld voor het binnenhalen van nieuwe collega's of externe deskundigen met kennis van klimaat en energie de sectoren vanuit het Klimaatakkoord zoals bovenstaand beschreven, met uitzondering van Landbouw en Landgebruik. Voor Dinkelland is het beschikbare budget per jaar als volgt:

Jaar	2023	2024	2025
Budget	€ 474.699	€ 479.005	€ 483.311

Ontwikkeling Samenwerking Energie van Noordoost Twente

Voor een deel van de opgaven in de energietransitie, in de sectoren elektriciteit en gebouwde omgeving, werken we sinds een aantal jaren samen met de gemeenten Tubbergen, Losser en Oldenzaal in de Energie van Noordoost Twente. Mede op basis van de toegenomen taken en opgaven vanuit het Klimaatakkoord alsmede de ambities van de gemeenten, wordt bekeken op welke wijze de samenwerking wordt voortgezet, op welke taken de Energie van Noordoost Twente wordt ingezet en wat daarvoor nodig is aan capaciteit en middelen. Deze worden in relatie gebracht tot de consequenties die voortkomen uit de klimaatvisie en vertaald in de begroting 2024.

Circulaire economie

Het onderwerp Circulaire Economie vormt één van de pijlers van de vrijwillige Twentse milieusamenwerking en is als zodanig vastgelegd in het samenwerkingsprogramma Milieu, Duurzaamheid en Afval (MDA) 2023 en in de gezamenlijke bestuursopdracht MDA 2020-2025. Op 13 April 2023 is door het PHO-MDA besloten dat de sinds 2019 bestaande werkgroep Circulaire Economie doorgroeit naar een Ambtelijk Overleg en dat de 'Startnotitie Circulaire Economie Twentse gemeenten' wordt vastgesteld. De Startnotitie vormt het beginpunt van het vervolgtraject met als beoogd resultaat een Koersdocument en Uitvoeringsplan. In het Koersdocument zal richting worden gegeven, doelen worden gesteld en meer focus worden gebracht. De gemeente Dinkelland heeft nog geen concrete ambities vastgesteld ten aanzien van de Circulaire Economie. Het koersdocument zal een basis vormen om deze ambities verder

te concretiseren. Op basis van de nog vast te stellen ambities en keuzes zullen de financiële en personele consequenties beter in beeld zijn en vertaald worden naar de begroting 2024.

Actielijn 1 Verduurzamen - Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen en werken

In 2030 zijn twee miljoen Nederlandse woningen van het aardgas af. In 2050 verwarmt, kookt of doucht geen enkel huishouden meer met aardgas. We stappen over op duurzame warmte. Dit is afgesproken in het Nederlandse Klimaatakkoord. Ook bedrijven maken deze ommezwaai, met als doel dat Nederland in 2050 klimaatneutraal is. Gemeenten in Nederland, zo ook gemeente Dinkelland, hebben een grote rol in de overstap naar duurzame warmte. Om de opgave te laten slagen, werken we samen met inwoners aan haalbare en betaalbare oplossingen. We zetten daarbij ook maximaal in op het nemen van energiebesparende maatregelen.

Ons doel

In 2050 wonen en werken we energieneutraal en aardgasvrij. Wij ondersteunen inwoners en bedrijven pro-actief in het proces om woningen en gebouwen meer te verduurzamen.

Hoe leveren we een bijdrage aan Verduurzamen – Op weg naar energieneutraal en aardgasvrij wonen en werken

We nemen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij projecten en inspanningen in deze actielijn stapsgewijs mee; waarbij de eerste inzet is op bewustwording en informatievoorziening, daarna op advies en afweging om vervolgens tot uitvoering over te gaan.

1. Bewustwording en informatievoorziening Creëren van verdergaand bewustzijn, urgentiebesef en draagvlak onder onze inwoners en ondernemers voor de warmtetransitie door gerichte communicatie voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Het energieloket is de basis van onze informatievoorziening. Daarnaast werken we actief samen met lokale groepen (zoals energiecoöperaties) om de kennis actiever en vooral persoonlijker bij de inwoners en ondernemers onder de aandacht te brengen.
2. Advies en afweging. Er komt veel op onze inwoners, ondernemers en instellingen af. De stap om daadwerkelijk te verduurzamen is voor velen ingewikkeld: welke keuzes kun/moet je maken, wat kost het en wat levert het op? We willen inwoners en ondernemers adviseren en ontzorgen in het proces naar haalbare en betaalbare oplossingen in het verduurzamen van hun woning. We leveren daarvoor een ondersteuningsstructuur (gereedschapskist met verschillende instrumenten en werkwijze), passend bij de eigen specifieke woning en situatie. De instrumenten kunnen op wijkniveau worden ingezet en gemeentebreed. Speciale aandacht is er voor het terugdringen van energiearmoede en het nemen van maatregelen voor de doelgroep die dit het meeste treft.
3. Uitvoering – wijkuitvoeringsplannen. We zetten samen met inwoners en ondernemers het proces in de wijken voort om bestaande woningen/gebouwen van het aardgas af te halen en waar nodig intensiveren we dit. Daarbij kijken we hoe we slim een wijk- of kerngerichte aanpak kunnen combineren met individueel gerichte maatregelen voor alle woningeigenaren in de gemeente.
4. Herijken ambitie en -rolbepaling. Op basis van de opgedane ervaringen in de afgelopen jaren in de wijkuitvoeringsplannen herijken we de warmtevisie en aanpak om bestaande woningen/gebouwen van het aardgas af te halen.

Actielijn 2 Opwek - Duurzame energievoorziening

In 2030 moet 50% van de energievoorziening duurzaam zijn opgewekt (en in 2050 volledig). In lijn met die doelstellingen stellen wij voor gemeente Dinkelland ons de doelstelling om 40% van het energiegebruik duurzaam op te wekken in 2026. Hier willen we samen met inwoners, organisaties en andere gemeenten invulling aan geven. We bundelen de krachten in het samenwerkingsverband Energie van Noordoost Twente.

Ons doel

We moeten meer energie duurzaam opwekken. In 2030 moet 50% van de energievoorziening duurzaam zijn opgewekt (en in 2050 volledig). In lijn hiermee is voor de gemeente Dinkelland de doelstelling om 40% van het energiegebruik duurzaam op te wekken in 2026.

Hoe leveren we een bijdrage aan Opwek - Duurzame energievoorziening

1. Maatschappelijke acceptatie. Creëren van verdergaand bewustzijn onder onze inwoners over de opgave in de energietransitie. Dit doen we door inwoners meer eigenaar te laten zijn van zowel het probleem als de oplossing. Eigenaarschap van inwoners bereik je niet vanzelf. Goede voorlichting (vergroten van kennis, delen van kennis, voorbeelden en ervaringen), betrekken van inwoners bij processen en projecten en het creëren van handvatten om gedrag te veranderen en inwoners te ontzorgen, zijn noodzakelijk.
2. Vaststellen beleid (en evt. regelingen). Vaststellen van benodigd beleid tbv (grootschalige) duurzame opwek, waaronder het wind- en zonneveldenbeleid. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden en behoefte voor het ondersteunen van initiatieven voor duurzame opwek aan de hand van (stimulerings)regelingen.
3. Lokale initiatieven in the lead. Het thema duurzaamheid staat steeds meer op de agenda in de verschillende kernen en het bedrijfsleven. Werkgroepen zijn in opkomst en coöperaties die in kansen denken. De coördinator duurzaamheid heeft een belangrijke functie in de dialoog met inwoners, dorpsraden, werkgroepen en initiatiefnemers. We faciliteren en ondersteunen kansrijke lokale duurzame initiatieven ten behoeve van opwek. Het Regionaal Energiebedrijf is (in samenwerking met lokale coöperaties) de motor van ontwikkeling van lokale projecten en initiatieven. Lasten lokaal, dan ook lusten lokaal is een belangrijk uitgangspunt, we streven naar een maximale participatiegraad van inwoners/omgeving binnen eventuele toekomstige projecten (minimaal 50%, bij voorkeur 100%). We benutten de kennis en mogelijkheden van partners in het veld (zoals Twence) om realisatie van projecten tot stand te brengen.
4. Regionale en grensoverschrijdende samenwerking. We staan als (NOT-)gemeenten allemaal voor dezelfde forse opgave. Vanuit de krachtenbundeling, kennisdeling en coördinatie in de opgaven waar we gezamenlijk voor staan, bereiken we meer dan iedere gemeente voor zich zou doen. Vanuit het samenwerkingsverband bundelen we de krachten richting de opgaven vanuit de Regio Twente. We geven invulling aan de Regionale Energie Strategie 2.0, inclusief de vaststelling van de noodzakelijke en gewenste energiemix van wind en zon.
5. Opwek van warmte. Aanjagen, opstarten en faciliteren van biogas in coöperatieve vorm. Door mede aandeelhouder te zijn van de op te richten beheersentiteit ontstaan mogelijk revenuen die ook ingezet kunnen worden voor een andere (duurzame) inspanningen. We onderzoeken de mogelijkheden van geothermie en waterstof en benutten waar mogelijk de kansen. We volgen nieuwe ontwikkelingen en technieken op de voet en stellen onze acties bij als zich reële kansen voordoen.
6. Opslag. In de verduurzaming van onze energiebehoefte zijn de huidige technieken afhankelijk van niet continue aanwezige hernieuwbare energiebronnen. Energieopslag kan een middel zijn om vraag en aanbod beter op elkaar af te stemmen. De gemeente wil initiatieven voor energieopslag met een maatschappelijk nut stimuleren.

Actielijn 3 Duurzame Mobiliteit

Ons doel

Beter organiseren van slimme, duurzame en zorgeloze mobiliteit zonder emissies.

Hoe leveren we een bijdrage aan Duurzame mobiliteit & (Maatschappelijk verantwoord) Inkopen

1. Voorbeeldfunctie. Als gemeente horen we het goede voorbeeld te geven door onze eigen voorzieningen en faciliteiten te verduurzamen. Onder meer stellen we een duurzaam mobiliteitsplan met een route voor het verduurzamen van ons eigen vervoer.
2. Laadinfrastructuur. In lijn met de visie op de laadinfrastructuur wordt uitbreiding van het aantal laadpalen gestimuleerd op de plekken waar dat gewenst is of waar rijders van elektrische auto's wonen of werken. Voorbeeld daarvan is het overdekken van parkeerplaatsen en deze voorzien van zonnepanelen.

Financiën Leefomgeving van de toekomst

Programma Leefomgeving van de toekomst	2023	2024	2025	2026
Projectgelden	350.000	350.000	400.000	400.000
Specificatie:				
Actielijn 1	200.000	200.000	250.000	250.000
Actielijn 2	150.000	150.000	150.000	150.000
Actielijn 3	NB	NB	NB	NB
Werkbudget	50.000	50.000	50.000	50.000
Uitvoeringskosten	200.000 (I) 132.000 (S)	200.000 (I) 132.000 (S)	200.000 (I) 132.000 (S)	200.000 (I) 132.000 (S)

NB. Uitvoeringskosten

Er is een onderzoek gedaan naar de uitvoeringslasten van het klimaatakkoord, vertaald in een rapport 'uitvoeringslasten klimaatakkoord'. Deze geeft een helder beeld van de taken voor gemeenten voor de komende periode tot en met 2030. Op basis van de nog op te stellen klimaatvisie en de daarin gestelde ambities en te maken keuzes zullen de financiële en personele consequenties beter in beeld zijn. In de begroting 2024 kan dit leiden tot significantie mutaties. De kaders en middelen die vanuit het Rijk gesteld zijn worden hierin meegenomen. In het regeerakkoord zijn reeds substantiële bedragen opgenomen voor uitvoering van het klimaatakkoord, variërend van 300 miljoen in 2023 tot 800 miljoen in 2025. Daadwerkelijke toewijzing per gemeente moet nog volgen.

NB. Projectgelden

Voor uitvoering van de inspanningen is 1,5 miljoen euro aan incidentele middelen beschikbaar. In de actielijnen wordt een specificatie en indicatie gegeven de budgetten per actielijn. Vanuit de op te stellen visie en de daarin te maken keuzes zal een voorstel komen voor het daadwerkelijk benodigde uitvoeringsbudget.

Programma Leefbare kernen

Inleiding Leefbare kernen

Het leven van onze inwoners speelt zich grotendeels af in de kernen waarin ze wonen. Daar moet het goed zijn qua wonen, werken en sociaal leven. Deze elementen moeten in balans zijn. Voldoende woningbouwmogelijkheden biedt kansen om binnen onze gemeente te blijven wonen. Inwoners met een sterke verbondenheid aan hun kern leveren een grote bijdrage aan het sociale- en verenigingsleven.

De combinatie met voldoende werkgelegenheid biedt vervolgens perspectief op een krachtige kern, waar onze inwoners graag verblijven en onderdeel van willen zijn. In het bijzonder kijken wij hierbij naar de kansen voor onze jeugd. De vitaliteit van Dinkelland in de toekomst wordt immers in belangrijke mate bepaald door de mogelijkheden die jongeren hebben op het gebied van wonen, werken, recreëren en vrijetijdsbesteding.

We realiseren ons dat het leefbaar houden van de kernen een doorlopende inspanning vraagt. In de huidige 4 jaar zullen we vooral inzetten op de meerjarige woningbouwprogrammering, het vitaal houden van verblijfsgebieden en het stimuleren van een gezond ondernemersklimaat. We vertalen onze ambities naar 2 actielijnen:

- Voor iedereen een passende woning
- Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

Actielijn 1 Voor iedereen een passende woning

Er is een grote behoefte aan passende woningen. Ook in Dinkelland is de vraag groter dan het aanbod. De meest urgente woningbehoefte ligt bij starters en senioren. Daarop zijn onze nieuwbouwinspanningen vooral gericht. Ons doel is om de huidige onbalans tussen vraag en aanbod van passende woningen te beperken en op te heffen.

Kernen zijn verschillend in de behoefte aan woningen. Daarom zijn we in gesprek om te kijken wat bij elke kern past. We willen diversiteit in woningbouw. Het gaat hierbij om huur en koop voor verschillende doelgroepen. Daarbij zien we ook een toename van de vraag naar flexibele woningbouw. We willen inzetten op een actief grondbeleid en creatieve oplossingen onderzoeken voor financiering van plannen, zodat nieuwe woningen voor meer doelgroepen beschikbaar en betaalbaar worden.

Ons doel

Wij willen sturen op een meerjarige woningbouwprogrammering. Via ons grondbedrijf treden wij op als ontwikkelaar. Via ons ruimtelijk en planologisch instrumentarium faciliteren wij particuliere initiatiefnemers en projectontwikkelaars. Wij willen het grootste gedeelte van de geprognosticeerde woningbehoefte tot 2030 de huidige bestuursperiode realiseren. Wij stellen op basis van de "harde plancapaciteit" concrete doelen over hoeveel kavels/woningen wij periodiek op de markt brengen (of laten brengen).

In 2026 kijken we terug op een woonbeleid dat uitvoeringsgericht is geweest, waarbij:

- in elke kern nieuwe mogelijkheden voor woningbouw zijn ontstaan, passend bij de lokale behoefte;
- wij de doorstroming in de kernen op gang hebben gebracht;
- wij een bijdrage hebben geleverd aan een betere betaalbaarheid van woningen;
- wij een begin hebben gemaakt met de woningvraag van de toekomst, 2030 en verder, uitgaande van opgaven voortkomend uit vergrijzing, veroudering van woningen en verduurzaming;
- een aanbod met flexibele woonproducten hebben gerealiseerd voor mensen met een urgente woonvraag.

Hoe leveren we een bijdrage aan Voor iedereen een passende woning

We willen als gemeente als volgt werken aan een het perspectief op woningbouw:

- Aan het stuur zitten. We spannen ons via ons grondbedrijf in om nieuwe woningbouwplannen op de markt te brengen. We zijn proactief, verwerven gronden op strategische locaties en zorgen voor een continue planvoorraad en beschikken over een meerjarenprogrammering woningbouw.
- Faciliterend. We zijn gesprekspartner voor particuliere initiatiefnemers. We adviseren over de ontwikkelkansen van locaties en geven kaders mee voor welke doelgroepen ontwikkeld moet worden.
- Samenlevingsgericht werken met gebieden en doelgroepen. We participeren in ontwikkeltrajecten in de kernen om toekomstbestendig te zijn. Indien vrijkomende locaties ontstaan onderzoeken wij hoe dergelijke locaties kunnen bijdragen aan het woonbeleid.
- Financieren. Wij stimuleren de herontwikkeling van inbreidingslocaties, ook wanneer herontwikkeling financieel uitdagend is. Door middels van de stimuleringsregeling kunnen wij een bijdrage leveren aan het haalbaar maken van een herontwikkelingslocatie. Ook onderzoeken wij alternatieve financieringsvormen.

Actuele ontwikkelingen

De woningmarkt is in beweging. Hoewel de vraag naar woningen nog steeds groot is zien wij een aantal trends en ontwikkelingen, waardoor wij ons perspectief op woningbouw moeten actualiseren.

- Door een stijging van de (hypotheek)rente en verhoging van materiaalkosten en arbeid is de betaalbaarheid van woningen verder onder druk komen te staan. Het tot uitvoering brengen van ons woningbouwprogramma wordt hierdoor een grotere uitdaging. Wij blijven inzetten op het bieden van perspectief voor elke kern, waarbij differentiatie in woningbouwaanbod centraal staat. Daarnaast willen wij versnellen op een aantal thema's. Zie versnellingsagenda hieronder.
- De Woningstichting heeft haar portefeuillestrategie aangepast. Waar men eerder uitging van het afstoten van vastgoed heeft men nu het beleid verlegd naar het bijbouwen van nieuwe sociale huurwoningen en verduurzamen van bestaand vastgoed. Dit draagt bij aan de doelstellingen van onze woningbouwopgave. Wij zullen in meer woningbouwplannen kunnen voorzien in sociale huur.
- Wij zien dat de huisvesting van statushouders steeds lastiger wordt, ook in relatie tot de stijgende vraag naar sociale huurwoningen door reguliere woningzoekers. Daarbij zien wij dat de taakstelling voor huisvesting van statushouders elk half jaar hoger wordt. Een groter aanbod aan sociale huurwoningen zal op termijn kunnen voorzien in deze woonvraag. In tussentijd verkennen wij ook mogelijkheden van transformatie van bestaand vastgoed. Daarnaast zien wij in de breedte van woningzoekenden met spoed (spoedzoekers) een aanvullende behoefte aan alternatieve woonvormen. Wij betrekken in onze planvorming verschillende woonvormen zoals CPO, hofjeswonen, flex en prefab.
- Met betrekking tot onze volkshuisvestelijke opgaven zien wij voor ouderen een verschuiving van beleid. De Rijksoverheid beweegt toe naar een aanpak waarbij alleen voor de zwaarste (zorg)indicatiestelling integrale huisvesting met zorg kan worden geboden. Dat betekent dat in de toekomst (nog) meer moet worden ingezet op het thuis kunnen blijven wonen met zorg op afroep c.q. beschikbaar in directe omgeving. Zorgverleners geven aan dat verspreide ligging van de zorgvraag in de toekomst problematisch wordt. Deze ontwikkeling moet worden betrokken bij onze volkshuisvestelijk opgave en zo mogelijk leiden tot clustering van woningen in woongebieden met zorg.

Versnellingsagenda

Wij zijn voornemens om te versnellen op het behalen van onze doelstellingen. Wij willen middelen aanwenden voor zelfstandige projectleiding en onderzoek, waarbij hoofdzakelijk wordt ingegaan op:

- nieuwe financieringsvormen om de betaalbaarheid van woningen te vergroten;
- aanbestedingsvormen om de markt meer te betrekken bij het realiseren alternatieve woonvormen, zoals duplex en prefab;
- woonarrangementen van de toekomst waarin middels nieuwe woonvormen en constructies zelfstandig kunnen blijven wonen centraal staat.

Actielijn 2 Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

Het bieden van een economisch perspectief en werkgelegenheid heeft een nauwe relatie met voldoende ontwikkelruimte voor bedrijven en voor plekken waar bedrijven zich vestigen. Daarbij ligt de nadruk op behoud en versterking van het lokale bedrijfsleven. We zien de sociaaleconomische ontwikkelingen binnen onze gemeente niet los van ontwikkelingen buiten de gemeentegrenzen. Er is een gezamenlijk belang voor brede versterking van de economie in Twente. Daarbij staat maatschappelijk verantwoord ondernemen centraal. Wij willen ondernemers stimuleren om zich te richten op nieuwe marktkansen, groei en innovatie met winst voor mens, maatschappij en milieu. Wij betrekken deze visie bij de gesprekken met onze ondernemers en dragen deze boodschap uit in Twents verband.

Ons doel

Wij willen een bijdrage leveren aan een sterke economische sector. Wij willen dat ons bedrijfsleven participeert en profiteert van de ontwikkelingen in Noordoost Twente en de regio Twente. Wij verbinden partijen via ons netwerk binnen de 3O's. Daarnaast herkennen wij in onze gemeente een sterke vorm van vrijetijdseconomie, waarbij wij inzetten op kwalitatief toerisme.

In 2026 kijken we terug op:

- Nieuw gerealiseerde bedrijventerreinen in de grote kernen.
- Sterkere centrumgebieden en een goed onderhouden relatie met onze ondernemers.
- Een bijdrage geleverd aan talentontwikkeling via de 3O's.
- Verdere ontplooiing van de grensregio.
- Een goede balans tussen de landschapskwaliteiten van ons gebied, de leef- en werkomgeving voor inwoners en de groeimogelijkheden van de toeristische sector;
- Geboden mogelijkheden voor marktconforme en gebiedspassende bedrijvigheid;
- Uitvoering van projecten en ideeën die gericht zijn op toerisme of dagrecreatie als aanvulling op het bestaande aanbod, gericht zijn op interessante doelgroepen of zorgen voor seizoensverlenging;
- Ingerichte toeristisch interessante locaties in de kernen en in het buitengebied.

Hoe leveren we een bijdrage aan Voldoende ruimte voor de economie en voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

We willen als gemeente als volgt werken aan een het perspectief op woningbouw:

- Ontwikkelen: we ontwikkelen nieuwe bedrijfsgronden zodat onze lokale ondernemers kunnen uitbreiden en nieuwe bedrijven zich kunnen vestigen, ontplooiën.
- Verbinden. We zetten ons netwerk in om partijen binnen de regio met elkaar te verbinden.

- Initiëren. We starten nieuwe projecten met het oog op de toegevoegde waarde voor ondernemers.
- Participeren en stimuleren. We participeren in gebiedsprocessen en stimuleren de doorontwikkeling van centrumgebieden. Ook nemen we daarbij als gemeente een actieve ontwikkelende rol in.

Actuele ontwikkelingen

Bedrijventerreinen

Wat betreft ons economisch perspectief ligt de eerste behoefte bij het kunnen beschikken over nieuwe bedrijfsgronden. We verrichten inspanningen om in de 3 grote kernen nieuwe bedrijventerreinen te kunnen ontwikkelen. De behoefte aan nieuwe bedrijfsgronden is becijferd op basis van lokale (meerjarige) behoefte. Daarover zijn recentelijk in de regio afspraken gemaakt, zodat onze ruimtebehoefte ook in regionaal verband is afgestemd. Inhoudelijk zien wij een uitdaging om nieuwe bedrijvenconcepten planologisch geregeld te krijgen. We zien dat ondernemers op het raakvlak van detailhandel en bedrijfsmatige activiteiten bedrijvenconcepten doorontwikkelen, waarbij het de vraag is waar dergelijke initiatieven moeten worden gehuisvest (in de centra of op bedrijventerreinen). We ambiëren maatwerk te kunnen leveren.

Regionale samenwerking

Ten aanzien van de 3O's wordt op regionale schaal onverminderd intensief samengewerkt tussen Overheid, Ondernemers en Onderwijs. Voor komend jaar verwachten we vooral een uitrol van de nieuwe Regio Deal. In 2023 is de deal afgerond met de Rijksoverheid en in 2024 zal de uitvoering, die mede is gefinancierd door de Agenda voor Twente, zijn beslag krijgen. De Regio Deal is voor ondernemers een belangrijke kans om bij te dragen aan projecten op gebied van duurzaamheid, zorg, talentbehoud en toekomstbestendigheid van het MKB.

Recreatie en toerisme

Wat betreft Recreatie en toerisme signaleren wij een aantal trends die wij betrekken bij ons beleidsinspanningen en samenwerking met de sector.

- Het toerisme in Nederland normaliseert. Het aantal overnachtingen lag in 2021 (coronaperiode) in Nederland op een recordhoogte als gevolg van het binnenlands toerisme. De trend lijkt zich vanaf 2023 weer te normaliseren (cijfers hiervoor zijn nog niet bekend).
- De consument blijft – ondanks de druk die hij voelt in zijn portemonnee – veel geld uitgeven in de vrijetijdsector. Dit is positief, echter geeft het 'herstel' van de sector vaak een te rooskleurig beeld. Ondernemers geven aan dat zij de inkooprijzen gemiddeld 5 tot 7,5 % harder zien stijgen dan hun verkoopprijzen. Tevens blijft het personeelstekort, met name in de horeca, groot. Landelijk geeft een derde van de bedrijven aan minstens een dag minder open te zijn. De gemiddelde omzetsderving door personeelstekort bedraagt 12 procent. Stijgende energiekosten zijn hierin nog niet meegerekend.
- Door de coronacrisis is het consumentengedrag ten aanzien van vrije tijd verandert. Men is o.a. flexibeler geworden in hun werk- en privébalans door 'plaats- en tijdonafhankelijk werken'. De beleving en inzet van vrijetijd is daardoor anders. Het is makkelijker geworden om paar dagen weg te gaan. Deze ontwikkeling kan positief bijdragen aan seizoensspreiding.
- Door de coronacrisis heeft de eigen inwoner het lokale recreatieve product en de omgeving (her)ontdekt. Landelijk richten gebiedsmarketingbureaus zich daarom steeds meer op de eigen inwoner. Twente Marketing doet dit ook, en richt zich naast interessante bezoekers van buiten, ook steeds meer op de eigen Tukker.

Financiën Leefbare kernen

Leefbare kernen algemeen (inclusief Actielijn 1)	2023	2024	2025	2026
Werkbudget € 400.000	30%	20%	30%	20%
	€ 120.000	€ 80.000	€ 120.000	€ 80.000

Actielijn 2	2023	2024	2025	2026
Versterking toerisme (€280.000)	10%	20%	20%	50%
	€ 28.000	€ 56.000	€ 56.000	€ 140.000
Samenwerking centrumondernemers (€30.000)	50%	50%	--	--
	€ 15.000	€ 15.000		
Werkbudget bedrijfsuitbreiding (€20.000)	50%	10%	20%	20%
	€ 10.000	€ 2.000	€ 4.000	€ 4.000
Projecten ontplooiing grensregio's (€50.000)	25%	25%	25%	25%
	€12.500	€12.500	€12.500	€12.500

De werkbudgetten worden ingezet om (externe) advieskosten te dekken en (participatie)processen in de kernen te faciliteren. Daarnaast wordt het werkbudget ingezet voor bekostiging van evenementen, bijeenkomsten (en alle bijkomende kosten die daarbij horen). Het werkbudget is in eerste aanleg niet bedoeld als uitvoeringsgeld om projecten zelf te bekostigen. Binnen het programma Leefbare kernen zijn daarvoor specifieke budgetten benoemd (versterken toerisme, samenwerking centrumondernemers, ontplooiing grensregio's).

Programma Gemeente en de samenleving

Inleiding

We zijn als gemeente open, betrouwbaar, duidelijk en transparant en (digitale) gegevens van onze inwoners zijn bij ons in goede handen. We nodigen inwoners vooral uit om mee te doen. Vanuit het uitgangspunt van een participatieve lokale democratie zetten we in op passende en vernieuwende manieren van samenwerking en besluitvorming. Daarbij past een proactieve gemeentelijke informatievoorziening naar onze inwoners.

Actielijn 1 Gemeente en inwoners staan dicht bij elkaar en werken samen

Mijn Dinkelland 2030!

Het proces MijnDinkelland2030 bouwen we de komende jaren verder uit. Een aantal jaren geleden is het proces MijnDinkelland2030! gestart. Inwoners in alle kernen denken na over de toekomst van hun dorp en samen met hen maken we keuzes. De gesprekken verlopen veelal via de kernraden. Buurtmannen- en buurtvrouwen vervullen een belangrijke rol in als verbindende schakel tussen kern en gemeente. Mooie initiatieven komen tot bloei. Een overzicht van de ontwikkelingen en projecten per kern is terug te vinden in de begrotingsapp: MijnDinkelland2030! Komende jaren (ook in 2023) verwachten we dat meer initiatieven kunnen worden omgezet in concrete ideeën of projecten en inspanningen. Onze buurtmannen en -vrouwen spelen een belangrijke rol als verbindende schakel tussen gemeente en de kernen. Ook de introductie van de kernondersteuner - zoals omschreven in het programma "Iedereen Gezond" geeft een extra impuls aan onze ambities op dit terrein.

Participatiebeleid

In de gemeente Dinkelland werken we samenlevingsgericht. Werken voor en met de samenleving staat al heel wat jaren hoog op de agenda van onze gemeente. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kijken we naar wat we samen kunnen doen om onze kernen op de lange termijn leefbaar te houden. Participatie is niet meer weg te denken in onze manier van werken. Ook landelijk is er steeds meer aandacht voor participatie. Er is een wetsvoorstel in de maak: 'Versterking participatie op decentraal niveau'. Deze wet heeft als doel dat voor zowel de inwoners als voor gemeenten duidelijk is binnen welke kaders inwoners in het beleidsproces participeren en op welke wijze zij in een verschillende fase van het beleidsproces betrokken worden. In een participatieverordening maakt elke gemeenteraad deze zaken expliciet voor zijn gemeente. Het voorstel verplicht tot een uitbreiding/verbreding van de in de Gemeentewet (artikel 150) voorgeschreven inspraakverordening naar een participatieverordening. Het belang van participatie wordt groter door maatschappelijke ontwikkelingen waarbij het vertrouwen in de overheid onder druk staat maar krijgt ook meer kaders via de Omgevingswet. Verder zijn er uitdagingen vanuit duurzaamheid (Regionale Energie Strategie (RES)) en het Sociaal Domein waarin de aan de gemeente gedelegeerde taken in omvang en impact groeien

Ons doel

In de gemeente Dinkelland werken we samenlevingsgericht. Samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties kijken we naar wat we samen kunnen doen om onze kernen op de lange termijn leefbaar te houden. We zijn als gemeente open, betrouwbaar, duidelijk en transparant en (digitale) gegevens van onze inwoners zijn bij ons in goede handen.

Hoe leveren we een bijdrage aan gemeente en inwoners staan dicht bij elkaar en werken samen

- MijnDinkelland 2030!. Vanuit het proces MijnDinkelland2030! Zetten we meer in op participatie vanuit de kernen zelf en we stimuleren onze inwoners om mee te denken. We bieden ondersteuning om processen en projecten op gang te helpen of verder te brengen. We bezoeken al onze kernen als college en zijn vanuit de functie van "kernwethouder" zichtbaar en aanspreekbaar.

- Opstellen en uitvoeren participatiebeleid. Gemeenten hebben in principe vrijheid om te beslissen op welke wijze zij inwoners bij de verschillende beleidsfasen betrekken en hoe ze hun visie op participatie vertalen in de participatieverordening. Het is dan ook eerst van belang dat we als gemeenten bepalen hoe we participatie verder vorm willen geven. Daarvoor stellen we participatiebeleid op. Vervolgens kunnen we de stap zetten naar juridische formuleringen in een participatieverordening. Vanuit het participatiebeleid verkennen we ook in hoeverre het uitdaagrecht kan worden ingevoerd. Dit biedt mogelijkheden voor inwoners om gemeentelijke taken over te nemen wanneer zij van mening zijn het zelf slimmer, beter, goedkoper of anders te doen. Ook verkennen we de mogelijkheden van een online participatietool om de samenwerking met onze inwoners te versterken.
- Samenlevingsgericht werken - organisatieontwikkeling. Zorgvuldige communicatie, en meer contact met onze inwoners en partners om samenlevingsgericht te kunnen werken, vraagt naast tijd van ambtenaren, ook vaardigheden. Daarin willen we investeren. We investeren in structurele ambtelijke capaciteit om het samenlevingsgericht werken te borgen en van nieuwe impulsen te voorzien.

Actuele ontwikkelingen

In 2024 werken we aan het doel dat Samenlevingsgericht werken nog steviger wordt ingebed in het werk van alledag. Samenlevingsgericht werken vraagt naast tijd van alle medewerkers, ook vaardigheden. Bijvoorbeeld ten aanzien van democratische vernieuwing, participatie, communicatie en polarisatie. Daarin willen we in een volgende fase investeren. Team Samenlevingsgericht werken en team Communicatie, groeien toe naar een coachende, faciliterende en adviserende rol naar alle medewerkers. Daarbij passen zij hun werkwijze aan op de specifieke vraagstukken per team en organisatie onderdeel.

We werken aan deze doelen door:

Kennisoverdracht

Er wordt gewerkt aan het overdragen van kennis vanuit team Samenlevingsgericht werken, team Communicatie, buurtmannen en buurtvrouwen naar de gehele organisatie. Dit betreft het halen en brengen van kennis tussen kernen en organisatie, en kennis over de verschillende kernthema's van het team.

Mediation, klachten en conflicten

Er wordt gewerkt aan het verminderen van de kwetsbaarheid op de thema's mediation, klachten en conflicten, door de centraal georganiseerde aanpak belegd bij 1 expert, te gaan doorontwikkelen naar een netwerkaanpak binnen heel Noaberkracht, met de expert meer in de rol van coach, mentor, kwaliteit- en procesbewaker.

Ondersteuning buurtmannen en buurtvrouwen

De werkwijze met buurtmannen en buurtvrouwen wordt voortgezet en verder verstevigd. In afstemming met de buurtmannen en buurtvrouwen worden trainingen of intervisies aangeboden om kennis en vaardigheden te vergroten. De werkwijze voor het halen en brengen van informatie tussen kernen en organisatie, wordt verder versterkt.

Bestuur en ambtenaren werken samen voor de Samenleving

Bestuurders en medewerkers volgen een training BAS (bestuurlijk ambtelijk samenspel).

Actielijn 2 Een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht

Met Noaberkracht hebben we een sterke en krachtige organisatie staan. We zien het als onze verantwoordelijkheid om de kracht en sterkte van Noaberkracht ook voor de toekomst te verzekeren. Dat betekent ook dat we vernieuwend en creatief opereren op een veranderende arbeidsmarkt. Maatschappelijke opgaven worden groter en complexer. Ze vragen door de tijd heen om andere antwoorden, aanpakken en resultaten. Wij willen dan ook dat Noaberkracht voor onze inwoners de komende jaren op elk moment een "state-of-the-art" -dienstverlening biedt. Daarmee is onze ambitie om de inwoners van Dinkelland nu en in de toekomst passende antwoorden te (blijven) geven op bestaande en nieuwe maatschappelijke vraagstukken.

Ons doel

Een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht.

Hoe leveren we een bijdrage aan een sterk en toekomstbestendig Noaberkracht

- We zetten in op het samen met de gemeente Tubbergen versterken van de ambtelijk (strategische) capaciteit van Noaberkracht.
- We zetten in op het samen met de gemeente Tubbergen doorontwikkelen van de Noaberkracht-organisatie, inclusief actieprogramma.
- We participeren actief in het verkennende onderzoek naar de ambtelijke samenwerking tussen Noaberkracht en Oldenzaal en sturen op concrete uitkomsten.

Actuele ontwikkelingen

In de begroting 2024 van Noaberkracht zijn de volgende (actuele) ontwikkelingen beschreven

Organisatieontwikkeling

Veranderingen in de samenleving en nieuwe wet- en regelgeving dwingen af dat Noaberkracht zich als ambtelijke organisatie continue ontwikkelt. Op dit moment komt Noaberkracht op een punt dat investeringen noodzakelijk zijn voor behoud van kwaliteit en toekomstbestendigheid. Naast de ambities van beide gemeentebesturen voor de samenleving, is het dus ook noodzaak te investeren in de ambtelijke organisatie. Hiervoor is het programma organisatieontwikkeling opgesteld wat met ingang van het begrotingsjaar 2023 is opgenomen in de begroting.

Gezien het continue karakter van organisatieontwikkeling zal dit onderwerp de komende jaren als een soort van rode draad door de begroting van Noaberkracht blijven lopen. Zowel inhoudelijk als financieel.

Verkenning samenwerking Oldenzaal

In januari 2021 is het rapport van BMC "Toekomstbestendigheid Noaberkracht" opgeleverd. Een belangrijke conclusie was dat Noaberkracht voor de eerstkomende jaren toekomstbestendig is. Maar ook is de inschatting dat de toekomstbestendigheid op de (middel)lange termijn onder druk komt te staan. Op basis van het BMC rapport hebben de 3 gemeenteraden van Dinkelland, Tubbergen en Oldenzaal aan de directies de opdracht gegeven te verkennen in hoeverre ambtelijke samenwerking tussen deze 3 gemeenten een antwoord kan geven op de vraag "Hoe blijven wij toekomstbestendig?". De verkenning naar de ambtelijke samenwerking wordt in 2023 afgerond, waarna het proces verschuift van ambtelijke verkenning naar bestuurlijke besluitvorming.

Migratieketen

Door grootschalige vluchtelingenstromen wordt helder dat de inrichting van de Nederlandse infrastructuur voor vluchtelingen ontoereikend is. Gemeenten krijgen van het rijk een forse opgave in de hernieuwd vorm te geven migratieketen die landelijke, regionale en lokale kaders kent. Dit gaat een opgave van betekenis zijn voor zowel de gemeente Dinkelland als Tubbergen en daarmee voor Noaberkracht. In de begroting 2024 is rekening gehouden met (een deel) personele inzet en die volledig wordt vergoed door het Rijk.

Actielijn 3 Financieel gezond blijven

Financieel gezond blijven betekent dat ons uitgangspunt is dat we begrotingen maken die structureel in evenwicht zijn en ervoor zorgen dat de financiële middelen worden gebruikt waarvoor ze bedoeld zijn: de goede dingen doen voor onze samenleving. We zetten in op de realisatie van ambities maar houden ook balans door voorzieningen en afgesproken reserves te borgen. Daarbij sturen we op een efficiënte en effectieve P&C-cyclus en een transparante en goed controleerbare financiële gemeentelijke huishouding. We willen gegeven de gestegen kosten voor onze burgers het 1e jaar van deze bestuursperiode geen OZB-verhoging. Wel indexeren we de belastingen overeenkomstig de bestendige beleidslijn jaarlijks met 2%. We handhaven voor de komende 4 jaar de korting voor gebruikers van het maatschappelijk vastgoed.

Ons doel

Een structureel en materieel sluitende (meerjaren)begroting waarbij we de stijging van de lokale lasten zo beperkt mogelijk willen houden.

Hoe leveren we een bijdrage aan financieel gezond blijven

We gaan op een realistische en behoedzame manier om met de beschikbare middelen wat betekent dat::

- We structurele uitgaven dekken met structurele inkomsten.
- We (mogelijke) verliezen en tegenvallers signaleren en verwerken in onze (meerjaren)begroting zodra deze zich aandienen en dat we winsten en meevallers pas verwerken als deze daadwerkelijke zijn gerealiseerd.
- We indexeren de OZB tarieven zodat er jaarlijks een meeropbrengst van 2% ontstaat.
- Voor de tarieven op het gebied van afval en riool gaan we uit van 100% kostendekkendheid.

Actuele ontwikkelingen

Nieuwe financieringssytematiek

Het rijk werkt met gemeenten aan een nieuwe financieringssytematiek vanaf 2026. Aangezien er nog steeds geen nieuws is over de nieuwe financieringssytematiek blijft de onzekerheid bij gemeenten over het financiële meerjarige beeld. Dit maakt het opstellen van een deugdelijke meerjarenbegroting bijzonder lastig. Via de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is hier aandacht voor gevraagd wat heeft geresulteerd in een toezegging van het Rijk dat de € 1 miljard vanaf 2027 structureel wordt toegevoegd aan het gemeentefonds. Inmiddels blijkt dat deze € 1 miljard inderdaad is opgenomen in de voorjaarnota 2023 van het Rijk

Financiën Gemeente en de samenleving

De begroting 2024 van Noaberkracht en de financiële vertaling daarvan is meerjarig meegenomen in deze perspectiefnota.

Naast de doorwerking van de nieuwe CAO ambtelijk personeel en de gevolgen van de inflatie in de vorm van prijscompensatie is in de begroting 2024 van Noaberkracht verder ingezet op de doorontwikkeling van de organisatie.

Basisbegroting

Inleiding op de basisbegroting

Vanuit wettelijk voorschrift presenteren wij, naast onze programma's, de begroting en jaarrekening naar taakveld. Ieder programma in de basisbegroting is op eenzelfde wijze opgebouwd en kent de volgende onderdelen:

- Portefeuillehouder(s)
- Algemeen: algemene omschrijving van het programma.
- Vastgestelde beleidsnota's: voor een actueel totaalbeeld van de vastgestelde beleidsnota's en verordeningen verwijzen we u naar: Overheid.nl
- Kengetallen: relevante kengetallen per programma.
- Verbonden partijen: voor een totaalbeeld van de verbonden partijen die bijdragen aan het realiseren van de doelen binnen het programma verwijzen we u naar de paragraaf Verbonden partijen.
- Actuele ontwikkelingen: omschrijving van de ontwikkelingen die spelen binnen het programma.
- Beleidsindicatoren: de wettelijk verplichte indicatoren volgens het BBV.
- Begroting 2023 - overzicht baten en lasten: weergaven van de baten en lasten per taakveld.
- Nieuw beleid uit het collegeakkoord: nieuw beleid en/of in-en extensivering van bestaand beleid dat voortkomt uit het collegeakkoord.
- Meerjarig financieel beeld - terugkijken: realisatie 2021, begroting 2022 en begroting 2023 per programma met een toelichting*
- Meerjarig financieel beeld - vooruitkijken: begroting 2024 t/m 2026 per programma met een toelichting.

* Ondanks de geringe vergelijkbaarheid van de cijfers nemen wij conform de BBV verplichting wel de vergelijkende realisatie cijfers 2021 en begroting 2022 op.

Programma Bestuur & middelen

Portefeuillehouders

John Joosten & Richard de Way

Algemeen

Het bestuur van onze gemeente wordt gevormd door de gemeenteraad en het college van Burgemeester en Wethouders. In de gemeenteraad zitten 21 inwoners uit onze gemeente. De zetelverdeling is als volgt: Lokaal Dinkelland acht zetels, CDA zeven zetels, VVD drie zetels, Progressief Dinkelland (PvdA en Groen Links) twee zetels en Burgerbelangen Dinkelland één zetel. Het college van Burgemeester en Wethouders wordt naast de burgemeester gevormd door drie wethouders.

Voor onze inwoners willen we goed inzichtelijk maken wat we als bestuur van de gemeente Dinkelland doen en waar we het gemeenschapsgeld voor inzetten. Onze gemeentelijke begroting moet in evenwicht zijn. Gemeenschapsgeld genereren wij via de algemene uitkering van het gemeentefonds en door het heffen van gemeentelijke belastingen. Ons uitgangspunt is dat we de lokale lasten zo laag en stabiel mogelijk willen houden. We houden oog voor een gezonde balans tussen de hoogte van de lokale lasten, onze begrotingspositie en onze investeringen.

De uitvoering van het gemeentelijke beleid wordt gedaan door onze uitvoeringsorganisatie Noaberkracht Dinkelland Tubbergen. Noaberkracht is een samenwerkingsverband met de gemeente Tubbergen. Er zijn ook maatschappelijke opgaven die om een aanpak vragen die de grenzen van individuele gemeenten overstijgt. In dat geval vinden we het belangrijk om samen te werken met de juiste partners. Op inhoudelijke thema's zullen wij de bestaande samenwerking binnen de provincie Overijssel, regio Twente, Noordoost Twente en met de gemeente Tubbergen voortzetten.

Actuele ontwikkelingen

Extra middelen via algemene uitkering voor jeugd

Op 2 juni 2021 hebben de VNG en het rijk in een bestuurlijk overleg gesproken over de uitspraak van de Commissie van Wijzen inzake het jeugdossier. Op basis van de afspraken in dit overleg stelt het rijk via de meicirculaire 2023 voor het jaar 2023 € 1,445 miljard extra ter beschikking aan gemeenten ter compensatie voor de tekorten op het gebied van jeugdhulp. Hiermee volgt het kabinet de uitspraak van de Commissie. In het overleg is ook vastgesteld dat het nieuwe kabinet een besluit dient te nemen over de structurele financiële bekostiging van gemeenten voor de komende jaren. Daarnaast hebben het Rijk, de VNG en het IPO gezamenlijk afgesproken dat alle gemeenten in de jaarschijven vanaf 2024 van de meerjarenraming 75% van de bedragen onder de Hervormingsagenda van de Commissie van Wijzen als stelpost te mogen opnemen in de begroting. Dit hebben we meegenomen bij het opstellen van deze begroting 2023. Inmiddels is er wat beweging in de omvang van de maatregelen die besparingen moeten opleveren volgens het rijk. Bij het opstellen van de begroting 2024 houden we hier uiteraard rekening mee.

Opschalingskorting

De oploop van de opschalingskorting is geschrapt voor de duur van de kabinetsperiode. Eerder was de oploop van de opschalingskorting al bevroren voor de jaren 2020 tot en met 2022. Deze stand wordt bevroren tot en met 2025. Met als gevolg dat de korting in de jaren 2023 tot en met 2025 wordt teruggeboekt, maar de reeks eindigt in een korting van € 975 miljoen cumulatief in 2026. We houden er vanuit behoedzaamheid rekening mee dat de opschalingskorting met ingang van het jaar 2026 wordt geëffectueerd.

Rechtmatigheidsverantwoording

Door een wijziging in de gemeentewet zal het college vanaf boekjaar 2023 zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeven in de jaarrekening 2023, die in het voorjaar 2024 aan de raad ter vaststelling zal worden aangeboden. Momenteel verstrekt de externe accountant een controleverklaring met een oordeel inzake de getrouwheid en rechtmatigheid bij de jaarrekening van de gemeente. De externe accountant zal vanaf boekjaar 2023 alleen nog een controleverklaring afgeven met een oordeel inzake de getrouwheid van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording door het college die in de jaarrekening 2023 wordt opgenomen). Voor de rechtmatigheidsverantwoording van het college dient de gemeenteraad de verantwoordingsgrens vast te stellen. Deze is bepaald op 3% (= wettelijk maximum). Door het uitvoeren van interne audits wordt het college in de gelegenheid gesteld om een rechtmatigheidsverantwoording te kunnen afgeven. In de begroting 2022 is destijds al extra geld beschikbaar gesteld voor het versterken van de auditfunctie.

Prijsindexatie / Inflatie

We houden in de (meerjaren)begroting rekening met een jaarlijkse stijging van de lonen de prijzen. Dit doen we door stelposten op te nemen in afwachting van de werkelijke stijgingen van zowel de lonen als de prijzen. Gezien de omvang van de stijging van de lonen en de prijzen is en blijft het afwachten of gemeenten hiervoor in voldoende mate worden gecompenseerd.

Verbonden partijen

De begrotingen 2024 van de verschillende verbonden partijen zijn ontvangen en verwerkt in de meerjarenbegroting als onderdeel van deze perspectiefnota. Conform afspraak is in de begrotingen van deze verschillende verbonden partijen rekening gehouden met de overeengekomen indexeringen voor loon- en prijs ontwikkelingen. Als hier grote voor gemeenten nadelige verschillen ontstaan moeten gemeenten uitgaven beperken. We moeten ervan uit gaan, dat GR-en zich altijd inspannen om de kosten voor gemeenten zo laag mogelijk te houden. Als gemeenten zelf onvoldoende in staat zijn om bij te sturen, ontstaat er een nieuwe situatie. Dan zullen we (wellicht) met de GR-en in contact treden om te bezien in welke mate nog extra kan worden bijgedragen. Bij het opstellen van de begroting 2024 hebben we hier een beter beeld bij en zullen we bepalen hoe hier mee om te gaan.

(krapte op de) Arbeidsmarkt

Daarnaast merken we momenteel dat niet altijd alle projecten tijdig volgens planning kunnen worden uitgevoerd vanwege de krapte op de arbeidsmarkt, en worden we geconfronteerd met soms extreme lange levertijden van materialen e.d. Ook dit speelt door onze hele begroting heen variërend van het invullen van vacatures en het inhuren van personeel tot aan de lange levertijden van materialen e.d.

Programma Dienstverlening & burgerzaken

Portefeuillehouder

John Joosten

Algemeen

We streven in onze dienstverlening naar een gemeente die niet afwacht, maar proactief naar de inwoner toe gaat. Een gemeente die in haar dienstverlening meedenkt met de inwoner en helder is in verwachtingen over en weer, tussen gemeente en inwoners. Dit betekent beleid zonder strikte regels maar met ruimte voor maatwerk. Niet meer werken met beperkte openingstijden, maar op afspraak werken op een locatie en tijdstip wenselijk voor de inwoner.

We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk producten en diensten digitaal afgenomen kunnen worden. Natuurlijk kunnen inwoners en bedrijven ook telefonisch contact opnemen door te bellen naar het telefoonteam.

Naast de dienstverlening zorgen we ook voor een correcte verwerking van de persoonsgegevens van onze inwoners in de basisregistratie personen, de uitgifte van identiteitskaarten, rijbewijzen en paspoorten en de kadastrale informatie.

Actuele ontwikkelingen

Er zijn op dit moment geen specifieke (actuele) ontwikkelingen te benoemen die gevolgen hebben voor de uitvoering van het bestaande beleid binnen dit basisprogramma.

Programma Veiligheid

Portefeuillehouder

John Joosten

Algemeen

Veilig leven is een groot goed in onze samenleving. De gemeente heeft op dit onderwerp een belangrijke wettelijke taak. Daar geven we uitvoering aan. Wij zien veiligheid als een gezamenlijke verantwoordelijkheid en maken met allerlei betrokkenen in onze samenleving afspraken over hoe we de veiligheid in onze samenleving kunnen versterken. Daarbij werken we vanuit vertrouwen. Als dat vertrouwen wordt geschaad, dan treden we op.

Veiligheid is vaak het resultaat van samenwerking en van bewust handelen op basis van eigen verantwoordelijkheid. We werken dan ook aan samenwerking tussen onder meer politie, brandweer, Openbaar Ministerie, woningcorporaties en hulpverleners.

We willen een veilig en leefbare woonomgeving. Daarvoor dringen we de criminaliteit (ondermijning) terug en vergroten we het veiligheidsgevoel van onze inwoners. We hebben een adequate wijze van uitvoering van toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving waarbij we het perspectief van meerdere kanten bekijken. We willen oplossingsgericht denken en meebewegen bij (politieke) ontwikkelingen. Vanuit de rol van toezichthouder en handhaver geven wij vrijheid waar het kan en zijn we strikt waar het moet. Om zo samen met burgers en bedrijven tot een veilige en leefbare woon- en werkomgeving te komen.

Actuele ontwikkelingen

Weerbare gemeente

Gemeenten zijn niet meer weg te denken in de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit. Om ondermijning succesvol te kunnen aanpakken, is het van belang dat wij als gemeente weerbaar zijn tegen negatieve invloeden van buitenaf. De gemeenten Dinkelland en Tubbergen hebben door het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) een scan laten uitvoeren. De resultaten en de aanbevelingen uit deze scans worden vastgelegd in een plan van aanpak ondermijning.

Dit houdt in dat wij de komende maanden gaan inzetten op het vergroten van de bewustwording op het gebied van ondermijning. Zowel binnen als buiten onze organisatie. Voorbeelden hiervan zijn: het interne meldpunt Niet Pluis opnieuw onder de aandacht brengen en het voeren van een communicatiecampagne over Meld Misdaad Anoniem en cybercriminaliteit naar onze inwoners.

Aanpak veilig buitengebied

De gemeente Dinkelland scoort hoog op de landelijke veiligheidsmonitor. Maar toch hebben diverse partners, die werkzaam zijn in het buitengebied de afgelopen jaren signalen afgegeven dat veiligheid in het buitengebied onder druk staat. Daarom zijn wij samen met het Platform Veilig Ondernemen en onze partners in het buitengebied aan de slag gegaan om gezamenlijk en integraal een bijdragen te leveren aan (blijvende) veiligheid in ons buitengebied. De resultaten en de aanbevelingen worden in het tweede kwartaal van 2023 opgeleverd. Op basis hiervan worden acties uitgevoerd.

Programma Openbare ruimte & mobiliteit

Portefeuillehouder

Benno Brand

Algemeen

Een fijne woon- en leefomgeving met veilige wegen, ruimte om te spelen en te sporten in de buitenlucht, een plek om elkaar te ontmoeten in de kernen of rust vinden in de natuur van ons mooie buitengebied. Een duurzame inrichting van de leefomgeving waar groen en bloemen de ruimte krijgen en water gemanaged wordt. Dat is allemaal Openbare Ruimte!

De gemeente draagt zorg voor het onderhoud en beheer van de openbare ruimte op onderdelen zoals riool, wegen & verlichting, groen & spelen en verkeer. Het dagelijks onderhoud, het beheer, planmatig onderhoud en ook herinrichting en reconstructies worden gepland en uitgevoerd aan de hand van beleids- en onderhoudsplannen. In deze beleids- en onderhoudsplannen integreren we thema's als leefbaarheid, klimaatadaptatie en biodiversiteit bij het duurzaam inrichten en beheren van deze openbare ruimte. Het dagelijks groenonderhoud wordt mede met grote inzet en betrokkenheid uitgevoerd door medewerkers afstand tot de arbeidsmarkt.

Belangrijk uitgangspunt in het werk in de Openbare Ruimte is de samenwerking met onze inwoners. Ze kijken en denken mee met plannen of ze komen zelf naar ons met goede ideeën. We kijken dan graag wat mogelijk is. De gemeente werkt dus voor én met de samenleving.

Actuele ontwikkelingen (Onderhoud) wegen

in de begroting 2023 is rekening gehouden met de hogere lasten als gevolg van de hoge prijzen (inflatie). In totaliteit gaat het voor het jaar 2023 om een bedrag van € 1.787.000. Hiervan had een bedrag van € 720.000 betrekking op onderhoud wegen waarvan een bedrag van € 590.000 als incidenteel is aangemerkt. Dit incidentele deel heeft vooral betrekking op de extreem hoge indexcijfers voor het onderhoud van asfaltverharding. De algehele verwachting is dat deze extreem hoge indexcijfers de komende jaren weer zullen normaliseren, wat betekent dat het dekken van deze incidentele last voor het jaar 2023 via de reserves is gerechtvaardigd. In hoeverre de verwachting dat de extreem hoge indexcijfers de komende jaren weer zullen normaliseren bewaarheid wordt is afwachten. Bij het opstellen van de begroting 2024 komen we hier op terug.

Kunstwerken

De gemeente heeft geen plan voor het beheer en onderhoud van civieltechnische kunstwerken. Dit betekent dat er weinig of geen zicht is op de technische staat van de civieltechnische kunstwerken. Bovendien is er geen structureel geld gereserveerd in de gemeentebegroting voor de instandhouding, structurele inspectie en vervanging van civieltechnische kunstwerken. Eind 2022 heeft de gemeente Dinkelland opdracht gegeven voor het opstellen van een inspectierapport voor 110 kunstwerken. Het doel van dit rapport is om inzicht te krijgen in de technische staat, het benodigde onderhoud en de instandhoudingskosten van deze gemeentelijke objecten. Uit dit onderzoek is gebleken dat de algemene (technische) staat/conditie van de geïnspecteerde objecten redelijk is. De betonnen bruggen hebben de slechtste staat van onderhoud. Bij vijf kunstwerken is er (mogelijk) sprake van veiligheidsrisico's, zoals het vroegtijdig bezwijken van de constructie met aansprakelijkheid tot gevolg.

Uit de inspectieresultaten blijkt ook dat er de komende vijf jaar

- 5 objecten zijn die met prioriteit vervangen moeten worden;
- 24 objecten zijn waar groot onderhoud nodig is om de functionaliteit/veiligheid te waarborgen;
- 34 Objecten zijn waar nader onderzoek wordt geadviseerd;
  - Technisch onderzoek inclusief metingen bij 29 kunstwerken;
  - Constructieve (her)berekeningen bij 5 kunstwerken.

De resultaten van de nader uit te voeren onderzoeken zullen ongeveer medio 2024 bekend zijn. Op basis daarvan kan medio 2024 een totaal voorstel worden opgesteld. Naar aanleiding hiervan wordt voor de komende jaren een beheer- en onderhoudsplan opgesteld voor civieltechnische kunstwerken met daaraan gekoppeld een operationeel programma. Dit plan inclusief een financiële paragraaf wordt voorgelegd aan college en raad. Vooruitlopend hierop wordt in deze perspectiefnota al wel voorgesteld incidentele middelen beschikbaar te stellen om de noodzakelijke vervangingen en het achterstallige (groot) onderhoud uit te kunnen voeren.

Toekomstbestendigheid huisvesting buitendienst

In het bedrijfsplan 'Samenspel' (vastgesteld juli 2022) is aangegeven dat door de integratie van SPD en Soweco ruimte te kort ontstaat op de gemeentewerf in Ootmarsum. Omdat we ook op andere locaties van de buitendienst (Denekamp en Weerselo) problemen en uitdagingen in de huisvesting ervaren, is er een inventarisatie gestart om vanuit meerdere aspecten de toekomstbestendigheid van alle locaties van de buitendienst te beoordelen. Naast de benodigde ruimte zullen ook de aspecten duurzaamheid (voor gebouwen en materieel), veiligheid en sociale aspecten (rondom doelgroep SPN) uitgewerkt worden. In de loop van het jaar 2023 verwachten we meer duidelijkheid te geven over benodigde aanpassingen en verbouwingen en de gevolgen daarvan voor de begroting 2024 e.v.

Water/ riool

Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) 2019-2024

Het huidige GRP Dinkelland heeft een looptijd t/m eind 2024. Dat betekent dat er in 2023 gestart wordt met het opstellen van een nieuw GRP (*nieuwe naam wordt Programma Water en Riolering*), om zodoende het nieuwe beleidsplan voor de riolering in het 2e-3e kwartaal 2024 gereed te hebben. In verband daarmee kunnen de nieuwe investeringen worden opgenomen in de begroting meerjaren begroting 2025. Het beleid t.a.v. het thema Klimaat en Water zal daarin nadrukkelijk aan de orde komen.

Programma Economie

Portefeuillehouder

Benno Brand

Algemeen

Aan de hand van de speerpunten detailhandel (vitale winkelgebieden in kernen), bedrijventerreinen en dienstverlening creëren wij een zo optimaal mogelijk ondernemersklimaat. Wij willen daarbij ruimte blijven bieden voor (bijzondere) initiatieven van ondernemers, zodat optimaal en adequaat kan worden ingespeeld op sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen en economische trends.

De bedrijfsconsulent (ondersteund door een ondernemersserviceteam) vormt hierbij als eerste aanspreekpunt voor ondernemers de schakel tussen de gemeente en het bedrijfsleven en probeert de ondernemers zoveel mogelijk te faciliteren. Daarnaast wordt er actief ingezet op de (her)ontwikkeling, realisatie en uitgifte van bedrijfskavels en bedrijfsruimte, de uitvoering van de detailhandelsagenda/retaildeal en regionale samenwerking (met name in de vorm van regionale acquisitie).

Actuele ontwikkelingen

Er zijn op dit moment geen specifieke (actuele) ontwikkelingen te benoemen die gevolgen hebben voor de uitvoering van het bestaande beleid binnen dit basisprogramma.

Programma Onderwijs

Portefeuillehouder

Richard de Way

Algemeen

Alle kinderen en jongeren in de gemeente Dinkelland verdienen het om op te groeien in een kansrijke omgeving met kwalitatief goed onderwijs. In de gemeente Dinkelland hebben we 1915 leerlingen in het basisonderwijs en in totaal dertien basisscholen. In iedere kern is een basisschool aanwezig, dit vinden we als gemeente erg belangrijk. Naast deze basisscholen telt onze gemeente één school voor voortgezet onderwijs in het dorp Denekamp.

Binnen het programma Onderwijs zoeken we de samenwerking met o.a. schoolbestuurders en kinderopvangaanbieders. We bevorderen de ontwikkelingskansen van kinderen en volwassenen in onze gemeente door te investeren in het bestrijden van onderwijsachterstanden en het aanbieden van voor- en vroegschoolse educatie in samenwerking met plaatselijke kinderdagverblijven, het basisonderwijs en de GGD/JGZ. We hechten veel belang aan een goede verbinding tussen de gemeentelijke jeugdhulp en het onderwijs, waardoor vroegtijdig gesignaleerd wordt en hulp of ondersteuning zo preventief mogelijk kan worden ingezet.

Daarnaast willen we het thuiszitten zoveel mogelijk voorkomen, de RMC-functie en Bureau leerplicht spelen hierin een belangrijke rol. Het niveau van absoluut en relatief verzuim ligt in Dinkelland onder het landelijk gemiddelde, evenals het percentage voortijdige schoolverlaters. Door de inzet van RMC en een adequate uitvoering van de Leerplichtwet, willen we voorkomen dat jeugdigen thuis komen te zitten en/of zonder diploma vroegtijdig het onderwijs verlaten.

Actuele ontwikkelingen

Nationaal Programma Onderwijs (NPO)

Op 1 augustus 2023 eindigt het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) voor gemeenten. Met het NPO heeft de rijksoverheid een specifieke uitkering aan de gemeente verstrekt om ontstane sociaal/emotionele en onderwijsachterstanden veroorzaakt door de coronaperiode weg te werken. In de eerste helft van 2023 gaan we het NPO evalueren. Verder blijven we inzetten op een goede verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp en de doorontwikkeling van de lokale zorgstructuur.

Integraal Huisvestings Plan (IHP)

Het Integraal Huisvestings Plan moet geactualiseerd worden. De aanbesteding voor het IHP volgt naar verwachting dit jaar.

Programma Sport & accommodaties

Portefeuillehouder

Richard de Way

Algemeen

Het programma Sport en accommodaties gaat over het stimuleren en faciliteren van sport en beweging. We willen sporten en bewegen voor al onze inwoners, van jong tot oud, mogelijk maken en hen motiveren te gaan sporten.

Sportvoorzieningen dragen bij aan een gezonde leefstijl en bieden kansen om te participeren in de samenleving.

De gemeente Dinkelland is trots op al haar sportende inwoners. Zowel in de breedte als aan de top wordt sport op hoog niveau beoefend in onze gemeente. Jaarlijks organiseren wij als gemeente het sportgala, volgens ons een goed platform om onze sporters uitbundig in het zonnetje te zetten.

In de gemeente Dinkelland zijn buurtsportcoaches actief die in dienst zijn bij derden en bijdragen aan de doelen binnen het programma Sport en accommodaties.

Actuele ontwikkelingen

Vanuit het Rijk is aangekondigd dat er een bundeling plaats gaat vinden (Brede spuk) van de middelen die gemeenten ontvangen ten behoeve van het bevorderen van de gezondheid, sport- en beweegstimulering, cultuurparticipatie en het versterken van de sociale basis. Dit omvat o.a. de middelen voor de buurtsportcoaches en het uitvoeringsbudget voor het lokaal sportakkoord en preventieakkoord. Vanuit de ambitie Iedereen Gezond wordt gewerkt aan een visie op gezondheid, sport en cultuur. De vertaling hiervan wordt de basis voor de aanvraag Brede Spuk. Tevens zorgen de visies op sport en gezondheid voor inzicht en sturing op preventie en het ondersteuningsnetwerk zoals de buurtsportcoaches.

Programma Cultuur & recreatie

Portefeuillehouder

Benno Brand

Algemeen

Dinkelland is wat cultuur en recreatie betreft een veelzijdige gemeente. Je vindt er eeuwenoude gebruiken, die wij als gemeente ondersteunen, zoals de paasgebruiken in Ootmarsum en Denekamp, maar ook historische wind- en watermolens, musea en diverse natuurgebieden en de rivier de Dinkel stroomt door onze gemeente. Daarnaast doen veel kunstliefhebbers hét kunststadje van Oost-Nederland aan, Ootmarsum. Daar zijn wij als gemeente erg trots op!

In de gemeente Dinkelland bestaan drie VVV-punten met informatie voor alle bezoekers die onze gemeente aandoen.

De Stichting Toeristisch Ondernemersfonds Dinkelland zet zich in voor de versterking van het toeristisch product Ootmarsum-Dinkelland. Op Ootmarsum-Dinkelland is meer informatie te vinden over wat er zoal te zien en te doen is in onze gemeente.

Naast de culturele- en recreatieve voorzieningen hebben we ook oog voor media. Hierbij valt te denken aan ondersteuning van de bibliotheek en de lokale omroep, RTV Oost. Wij vinden het belangrijk dat ook de jeugd kennis maakt met cultuur en investeren daarom in cultuureducatie en muziekonderwijs.

Actuele ontwikkelingen

Het belang van cultuur wordt steeds meer onderkent. Enerzijds kan cultuur een bijdrage leveren aan het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners. Anderszijds is cultuur een onderdeel van vrijetijdseconomie en heeft het veel te bieden op het gebied van recreatie en toerisme. Op dit moment wordt gewerkt aan een cultuurvisie om van daaruit samen met de partners cultuur ter verankeren in onze samenleving. De visie zorgt voor inzicht en sturing op preventie en het ondersteuningsnetwerk zoals de cultuurmakelaar.

Natura Docet

De provincie Overijssel heeft in 2020 het provinciale cultuurbeleid geactualiseerd. Op basis van het nieuwe beleid wordt uitsluitend aan Rijksgefinancierde instanties (structurele) financiële steun verleend. Dat betekende voor Natura Docet dat de subsidierelatie met de provincie in 2021 werd beëindigd. De provincie heeft vervolgens aan Natura Docet een transitiebijdrage verstrekt, om na een periode van twee jaar op eigen benen te kunnen staan. Deze bijdrage is door Natura Docet ontvangen, maar werd als onvoldoende beschouwd. Vervolgens werd een beroep gedaan op de gemeente Dinkelland voor een aanvullende bijdrage. De gemeente Dinkelland is het gesprek met het museum constructief aangegaan. Het transitieplan van het museum wordt geactualiseerd en uitgewerkt tot een businesscase (plan van aanpak). Afhankelijk van het plan van aanpak bepaalt Dinkelland haar positie. Duidelijk is dat een meerjarenperspectief benodigd is waarin duurzaam behoud van het museum wordt geborgd.

Programma Sociaal domein

Portefeuillehouder

Cel Severijn, Richard de Way, Benno Brand

Algemeen

Iedere inwoner moet in staat zijn om zo lang en zo veel mogelijk zelfredzaam te zijn. We hechten veel waarde aan het welzijn van onze inwoners. Daarnaast moeten inwoners zoveel mogelijk zelf de regie over hun leven kunnen voeren en mee kunnen doen in de samenleving. Waar dat kan op eigen kracht, of anders met hulp van mensen uit hun sociale netwerk. Inwoners die hiertoe niet (volledig) in staat zijn, bieden we ondersteuning om hun zelfregie en participatie te bevorderen. De ondersteuning is bij voorkeur zo licht en zo dichtbij mogelijk en preventief als het kan. Team Ondersteuning & Zorg is ervoor om inwoners hierbij te helpen.

In de gemeente Dinkelland werken we samen met verschillende organisaties om de zorg voor onze inwoners zo optimaal mogelijk in te richten. Dit zijn bijvoorbeeld organisaties die re-integratietrajecten begeleiden en organisaties die vrij toegankelijke voorzieningen aanbieden, maar ook Veilig Thuis voor inwoners die te maken hebben met huiselijk geweld. We zetten in op vroegsignalering en het preventief aanpakken van problemen. Daarnaast kennen we verschillende regelingen voor inwoners met (tijdelijke) financiële problemen, bijvoorbeeld bijstand voor zelfstandige ondernemers en kindpakketten. We vinden het belangrijk dat inwoners de weg naar ondersteuning en hulpverlening gemakkelijk weten te vinden. Daarom werken we binnen het sociaal domein samen binnen Schakel. Schakel is de toegang van het sociaal domein waarbinnen alle organisaties samenwerken en daardoor passende hulp- en ondersteuning kunnen bieden aan onze inwoners.

Actuele ontwikkelingen

Jeugd

De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en staatssecretaris Maarten van Ooijen (VWS) – namens het kabinet – hebben een principeakkoord bereikt over het financiële kader voor de Hervormingsagenda Jeugd. Hervormingen in de jeugdzorg zijn hard nodig om jeugdigen en gezinnen die dat nodig hebben, zo snel mogelijk passende zorg te bieden. Tegelijkertijd moet het hele jeugdzorgstelsel financieel houdbaar worden. De genoemde bezuinigingen waarover onderhandeld is, zijn niet weg, maar worden opgeschoven in de tijd. Zo zijn er geen harde afspraken gemaakt over de financiën vanaf 2026, waardoor we als gemeente alsnog geconfronteerd gaan worden met financiële onzekerheid. Op inhoud is er nog veel onduidelijk over de uitvoering en monitoring van de Hervormingsagenda in de praktijk.

Tevens speelt regionaal de nieuwe inkoop van jeugdhulp (2025). Dat is voor ons als gemeente een moment om te kijken hoe wij ons zorgaanbod willen inregelen, betaalbaar en bereikbaar willen houden. De verwachting is dat door o.a. inflatie en de financiële positie van zorgaanbieders de jeugdzorgkosten gaan stijgen.

Tot slot zien we dat steeds meer kinderen gebruik maken van geïndiceerde jeugdhulp. Tegelijkertijd wordt de problematiek van deze kinderen ook complexer. Daarnaast zien we dat we lichte opvoed/opgroeiproblemen op dit moment onvoldoende in de lokale preventieve zorgstructuur kunnen bedienen.

Deze ontwikkelingen vragen om een transformatie. Daarbij zetten we in, op daar waar onze invloed het grootst is. Dat is het versterken van de lokale preventie en zorgstructuur (o.a. zorg intensief integraal samenwerken, PGJ, NPO, ambitie project versterken jeugdpreventie)

Participatie en inburgering

Minimabeleid

Door de economische ontwikkelingen zoals de inflatie en de hoge energiekosten wordt er steeds meer een beroep gedaan op de minimaregelingen.

Inburgering

Er is een landelijke toename van het aantal vreemdelingen in ons land. Hiermee wordt ook onze lokale opgave voor de opvang van onder andere statushouders groter. Aandacht wordt dan ook gevraagd voor de uitdagingen die dit voor ons als lokale gemeente en regievoerder op het inburgeringstraject met zich mee zal brengen.

Wmo

Er is een toename van het aantal ouderen in onze gemeente. We zien dat het aantal Wmo maatwerkarrangementen toeneemt. Wmo-aanbieders hebben moeite om voldoende personeel te vinden en de continuïteit van hun dienstverlening te waarborgen. Dit speelt met name bij de huishoudelijke ondersteuning. Daarnaast zien we als gevolg van loonstijgingen bij alle aanbieders de tarieven ook stijgen.

Huisvesting van verschillende doelgroepen is een groeiend probleem. Zo ook voor de inwoner die belang heeft bij een aanpassing van een woning als wel een aangepaste woning nodig heeft. Ouderen blijven daarnaast steeds langer zelfstandig wonen. (Jacco!)

Inkoop

Regionaal speelt de nieuwe inkoop van huishoudelijke ondersteuning (2024), begeleiding en dagbesteding (2025). Dat is voor ons als gemeente een moment om te kijken hoe wij ons zorgaanbod preventief willen inregelen, betaalbaar en bereikbaar willen houden. De verwachting is dat o.a. door inflatie kosten gaan stijgen.

Publieke Gezondheid

In 2023 worden er binnen Publieke Gezondheid twee grote regionale beleidsdocumenten opgesteld die per 2024 in zullen gaan. Deze documenten sluiten aan op de landelijke beleidsdocumenten binnen publieke gezondheid en zullen sturend zijn voor de uitvoering van de GGD Twente. De nieuwe visie op de publieke gezondheid in Twente en het bijbehorende uitvoeringsdocument waarin concrete doelen vast komen te liggen waar de Twentse gemeenten gezamenlijk en individueel mee aan de slag zullen gaan. In de visie komt in ieder geval aandacht voor 1) mentale gezondheid; 2) gezonde leefomgeving; 3) beschermen en vaccineren; 4) leefstijl. Hierin wordt met een brede blik naar gezondheid gekeken en zullen meerdere beleidsterreinen, binnen het sociale en fysieke domein betrokken worden.

Lokaal zijn we aan de slag met het opstellen van een gezondheidsnota waarin we de landelijke en regionale doelen vertalen en op basis van de lokale cijfers kijken waarop we kunnen en willen inzetten in de komende vier jaar. Samen met de sport en cultuurvisie zullen we bekijken op welke manier we door middel van preventieve interventies in kunnen zetten op de gezondheidsthema's die aandacht vragen. Hierbij zullen wij ook mee moeten draaien met de verschuiving die plaatsvindt van zorg naar preventie in de landelijke akkoorden zoals het integraal zorgakkoord, het gezond en actief leven akkoord en het nationaal sport en preventie akkoord.

Sociaal domein overstijgend

Er is krapte op de arbeidsmarkt, zo ook op het gebied van hulp en ondersteuning. Dat merken we in de hele linie van het zorglandschap. Op verschillende vlakken komen we voor een grotere vraag te staan om meer kinderen en gezinnen (statushouders) hulp, ondersteuning en/of onderwijs te bieden terwijl er nu al te weinig krachten zijn en wachttijden oplopen.

Ook zien we dat meerdere gezinnen, organisaties, verenigingen het financieel, door de hoge energie- en inflatiekosten, moeilijker gekregen. Zo spelen er meer vraagstukken die landelijk, door de hele maatschappij gevoeld worden. Stress, zorgen en onrust hebben invloed op het mentale welbevinden van onze inwoners en hun veerkracht. Kleine tegenslagen kunnen daardoor als zwaar ervaren worden en hebben invloed op de eigen kracht.

Programma Milieu

Portefeuillehouders

Cel Severijn

Algemeen

Het uitgangspunt van de gemeente Dinkelland is dat we in 2030 leven in een afvalloze en duurzame samenleving. Afval bestaat dan niet meer, we zamelen alleen nog maar waardevolle grondstoffen in. Een meewerkende houding van onze inwoners en bedrijven is hierbij van groot belang.

Afval wordt in de gemeente Dinkelland opgehaald door ROVA. Kringloopbedrijf De Beurs komt herbruikbare goederen gratis bij onze inwoners ophalen en nemen het overige grof huishoudelijk afval tegen een kostendekkend tarief mee.

Actuele ontwikkelingen

Wijziging inzameling oud papier en karton

Binnen de gemeente wordt door het oud papier en karton (OPK), ingezameld. In de huidige systematiek wordt aan hen de marktprijs OPK vergoed na aftrek van de containerkosten. Als de marktprijs onder de garantieprijs van € 60,- per ton zakt, dan wordt deze garantieprijs minus de containerkosten uitbetaald. De huidige systematiek levert twee problemen op. In de eerste plaats is de ontwikkeling van de marktprijzen grillig, waardoor moeilijk kan worden geanticipeerd op de te verwachten inkomsten. In de tweede plaats is dat de ontwikkeling van de verwerkings- en containerkosten (inflatiecorrectie c.q. indexering), waardoor de uiteindelijke opbrengsten soms niet meer in verhouding staan met de geleverde inspanning door de verenigingen en scholen. Daardoor wordt het minder aantrekkelijk om überhaupt nog in te zamelen.

Op 30 maart heeft de raad van Dinkelland ingestemd om aan verenigingen/scholen vanaf 1 januari 2023 een vaste vergoeding van € 55,- per ton te verstrekken. Daarmee ontstaat bij hen zekerheid over de inkomsten, en komen de voor- en nadelen van fluctuaties in marktprijzen, verwerkings- en containerkosten bij de gemeente te liggen. Voor verenigingen/scholen die gemiddeld over de laatste 7 jaar een (beperkt) hogere vergoeding hebben ontvangen dan de voorgestelde vaste prijs, is een afbouwregeling van twee jaar ingesteld.

Introductie Boxenmodel ROVA

Met ingang van 1 januari 2023 heeft ROVA het boxenmodel ingevoerd. Dit is het financiële afrekenmodel tussen ROVA en haar gemeenten. Via dit model worden de verschillende typen dienstverlening verantwoord en in rekening gebracht. Het bestaande boxenmodel wordt al gebruikt sinds begin jaren 2000. Sindsdien is veel veranderd, denk aan gewijzigde en toegevoegde dienstverleningen, efficiencykortingen en aangepaste tarieven. Dit zorgt in het huidige boxenmodel voor onduidelijkheid. Om die reden is tussen ROVA en de aandeelhoudende gemeenten de nadrukkelijke wens geuit om het model te herzien.

Het nieuwe boxenmodel heeft de volgende doelen:

- Primair: meer transparantie en eenvoud in bevoorschotting en afrekening
- Daarnaast: waar mogelijk harmoniseren en uniformeren van tarieven

Het gebruik van het nieuwe boxenmodel zorgt voor:

- Meer inzicht voor gemeenten in dienstverlening: wat krijg je en wat betaal je ervoor?
- Heldere en eenduidig omschreven producten en diensten (standaardisering)

Over het algemeen verandert het totale kostenniveau van ROVA en het ROVA-resultaat niet door de herziening. Op basis van het nieuwe boxenmodel zijn er een aantal aandeelhoudende gemeenten die voordeel hebben bij het nieuwe boxenmodel. Er zijn er echter die hier ook nadeel van ondervinden, zoals Dinkelland/Tubbergen. Deze gemeenten hebben echter de afgelopen jaren financieel voordeel ondervonden van de oude afrekeningsystematiek. Het betreft dus in financiële zin een andere verdeling van kosten. Hierbij gaan we uit van een collectief basismodel, gebaseerd op gemiddelde kosten. Ook de kosten van Kennis- en Adviesdiensten, Klantcontactcentrum diensten en de resultaatbijdrage zijn standaard onderdeel van het basispakket (collectiviteit).

Wat niet verandert

Net als eerder worden generieke kostenstijgingen via de ROVA-index jaarlijks verwerkt in de tarieven en ook de verwerkingskosten worden 1-op-1 op nacalculatiebasis afgerekend. Hierin zit geen winst- en risico-opslag verrekend. Het boxenmodel blijft een uitwerking van de DVO en is uiteindelijk een afspraak tussen ROVA en de individuele gemeenten. De directie van ROVA bewaakt de collectiviteit. Het model is flexibel doordat wijzigingen in areaal of product wijzigingen eenvoudig kunnen worden verwerkt.

Wat wel verandert

De gemeenten Dinkelland en Tubbergen vielen vielen nog onder de oude afrekensystematiek en hebben daar financieel voordeel uit ontvangen. Daardoor werden we tussentijds wel geconfronteerd met bijstellingen van de kostenopbouw van ROVA. Door de invoering van het nieuwe boxenmodel is dit minder aan de orde.

Op basis van het nieuwe boxenmodel heeft dit financieel voor de gemeente Dinkelland tot gevolg dat de bijdrage aan ROVA stijgt met € 187.923,26. Per huishouden betekent dit een verhoging van € 17,50 van het vastrecht. Dit zal worden betrokken bij het bepalen van het tarief Afvalstoffenheffing als onderdeel van het opstellen van de begroting 2024.

Programma Volkshuisvesting & ruimtelijke ordening

Portefeuillehouders

Cel Severijn, Benno Brand

Algemeen

Als gemeente is van het van groot belang dat de fysieke leefomgeving zodanig is ingericht dat een goed woon en leefklimaat is gegarandeerd. Het woningaanbod moet zowel een kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van de samenleving. Er moet echter ook ruimte zijn voor bedrijvigheid. Een integrale blik op de fysieke leefomgeving is hiervoor een vereiste.

Actuele ontwikkelingen

Omgevingswet

De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking, er kan nog niet gewerkt worden met wijzigingen van omgevingsplannen omdat de digitale ontsluiting nog niet gereed is. Initiatieven kunnen momenteel enkel middels een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) gefaciliteerd worden. Dit zal de voorlopige werkwijze worden. Momenteel is nog niet duidelijk wanneer we kunnen werken met wijziging van omgevingsplannen.

Prognose grondbedrijf 2023

Deze prognose grondbedrijf 2023 geeft een beeld van de kwantitatieve woningbouwopgave die voortvloeit uit het woonbeleid en de programmering van woningbouwaantallen (kavels) over een langere termijn over de verschillende kernen. Hierbij is er een onderscheid in de plannen die door derden worden ontwikkeld en door de gemeente. De plannen die door de gemeente worden ontwikkeld, zijn ondergebracht in het gemeentelijk grondbedrijf.

Doel van het grondbedrijf

Het grondbedrijf ontwikkelt op een actieve wijze de doelstellingen vanuit het woningbouwbeleid. Dit vindt plaats door het actief aankopen van percelen grond, de bestemming hiervan te wijzigen in bouwgrond, deze gronden bouw- en woonrijp te maken en de bouwkavels te verkopen aan particulieren. Hierbij wordt een interne doelstelling nagestreefd van de uitgifte van gemiddeld 50 bouwkavels per jaar over een langjarige periode. Los van het grondbedrijf, ontwikkelen ook derden woningen in de gemeente. Deze aantallen woningen zijn ook opgenomen in deze prognose.

Woonvisie 2021+: woningbouwprogramma gemeente Dinkelland 2020 -2025

Tabel 1.1: Gemeente Dinkelland: Beoogde woningbouwprogramming naar deelgebied 2020-2025 (harde en zachte plannen)

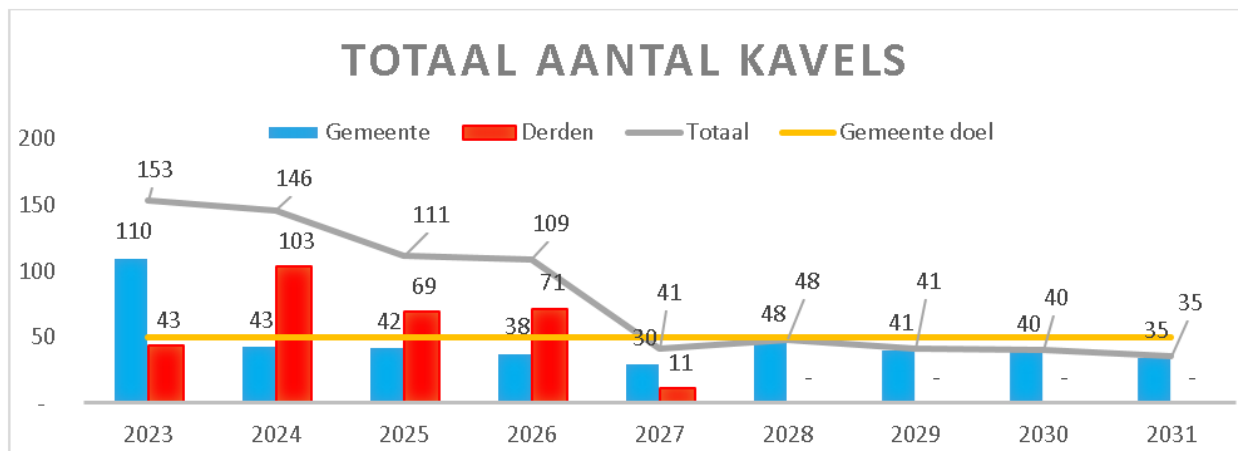
	100% (behoefte)	130% (plannen)
Grote kernen (Denekamp, Ootmarsum, Weerselo)	275	360
Overige kernen	120	155
Buitengebied (rood voor rood)	50	60
Transformatie / knelpunten	70	90
Totaal	515	665

Bron: Gemeente Dinkelland (2021)

Het woonbeleid van de gemeente is vastgelegd in de Woonvisie 2021+. Op basis van de Woonvisie is een uitvoeringsprogramma gemaakt. Het uitvoeringsprogramma beschrijft hoeveel woningen, en van welk type, in alle kernen van de gemeente moeten worden gebouwd. Een groot deel van deze woningbouw komt terecht in de drie grote kernen, de verzorgingskernen Denekamp, Ootmarsum en Weerselo.

In het coalitieakkoord is vastgelegd dat in de huidige bestuursperiode (tot en met 2025) 500 van de geprognosticeerde 665 woningen gerealiseerd moeten worden.

Prognose kaveluitgifte 2023 – 2030 / gemeente en derden

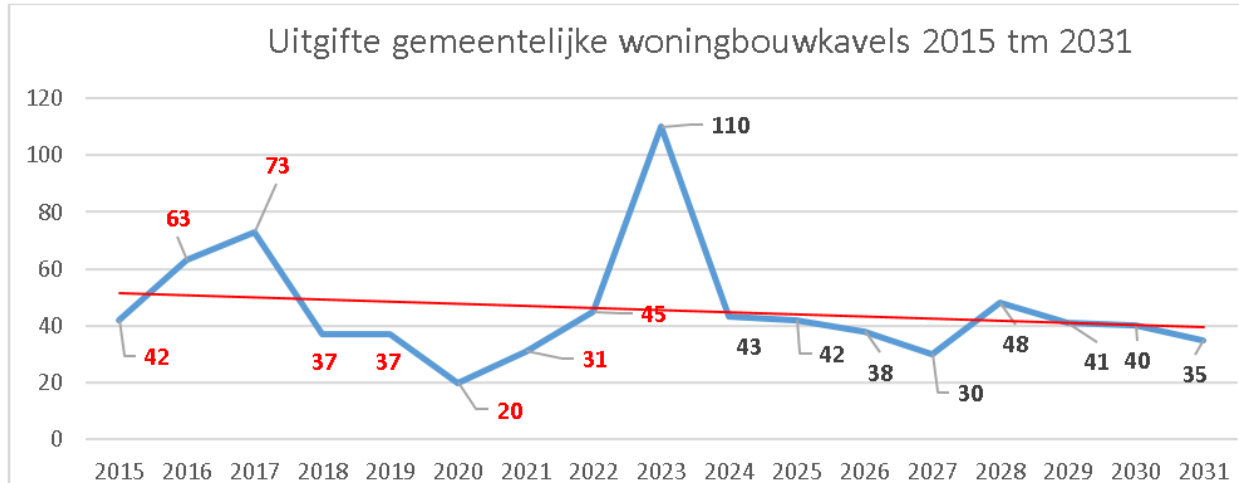

Toelichting: de gemeente streeft, op basis van het woonbeleid, naar het toevoegen van ongeveer 100 kavels/woningen per jaar, door zowel de gemeente als door derden. De gemeente beoogt om hiervan zelf 50 kavels per jaar uit te geven, gemiddeld over een langere periode.

De gemeente heeft weinig invloed op de plannen van derden. Om in de verschillende kernen niet al te afhankelijk te zijn van derden, dient de gemeente zelf ook een deel van de woningbouwproductie te realiseren. Voordeel hiervan is dat we zelf beter op aantallen, woningbouwtypologieën en doelgroepen kunnen sturen en op de planning van het realiseren van woningbouw. De verwachte aantallen zijn afhankelijk van de ruimtelijke procedures en de omstandigheden op de woningbouwmarkt.

Voor de periode vanaf 2027 zijn door de gemeente en door derden reeds trajecten ingezet voor verwerving van gronden om te kunnen ontwikkelen tot woningbouw.

Gerealiseerde kavelluitgifte 2015 - 2031

In de periode 2015 - 2022 heeft de gemeente zelf ongeveer 50 kavels gemiddeld per jaar uitgegeven. De piek in 2023 heeft te maken met de gelijktijdig geplande uitgiftes Brookhuis, Denekamp Oost, Spikkert en flexwonen. De jaarlijkse afwijkingen ten opzichte van streefgetal 50, zijn vooral het gevolg van procedures die anders verlopen dan vooraf gepland en de omstandigheden op de woningbouwmarkt.

Voor de periode 2023 - 2031 is rekening gehouden met toekomstige gemeentelijke uitgiftes in de plannen Denekamp Oost, Bögelscamp, Spikkert, Rossum Noord, Tilligte Noord en Deurningen Oost. Deze aantallen kunnen nog afhankelijk van nog te verwerven locaties wijzigen. Hierbij is het doel om in elke kern een eigen gemeentelijke woningbouwlocatie te hebben.

Overzicht aantallen kavels vanaf 2023

Woningbouw	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	totaal
<i><u>Vastgestelde plannen:</u></i>										
Brookhuis Noord West	24									24
Deurninger es	2									2
Spikkert 3	20									20
Spikkert 4		11								11
De Lenne	1									1
Denekamp Oost 1e fase	28	14								42
Rossum Noord 2e fase		10	12	11						33
<i><u>Toekomstige plannen:</u></i>										
Tilligte Noord		8	2			5	5	5	5	30
Deurningen Oost			10	10	5	10	5	5		45
Spikkert Noord						10	10	10	10	40
Scholen 2030					15	13	11			39
Bögelscamp	35		8	7						50
Denekamp Oost 2e fase			10	10	10	10	10	20	20	90
Totaal aantal kavels	110	43	42	38	30	48	41	40	35	427

Deze aantallen zijn exclusief de eventueel nog te verwerven locaties.

Financiële resultaten grondexploitaties

Het proces van de ontwikkeling van gemeentelijke woningbouwplannen brengen voor de gemeente kosten (grondverwervingen, het wijzigen van de bestemming, bouw- en woonrijp maken, ambtelijke uren en rente) en opbrengsten (bouwkavelverkoop) met zich mee. Deze kosten en opbrengsten worden per woningbouwplan in een grondexploitatie verantwoord. De laatste jaren komen de resultaten van de grondexploitaties steeds meer onder druk te staan.

Door de hoge inflatie zijn de kosten van bouw- en woonrijp maken in 2022 ten opzichte van 2021 met 15 % gestegen (vooral door hogere prijzen voor materialen), is de rekenrente met 0,5% gestegen en zal nog verder doorstijgen, loonstijgingen waardoor de plankosten toenemen en de extra onderzoeken (o.a. stikstof) tbv bestemmingsplannen. Daarnaast zijn de grondprijzen de laatste jaren niet verhoogd. Gevolg hiervan is dat de eindresultaten van de grondexploitaties teruglopen. Dit risico speelt niet alleen bij de gemeentelijke grondexploitaties maar ook bij plannen van derden. Bij overwegingen om grondprijskortingen op de bouwkavels te geven moet rekening worden gehouden dat de gemeentelijke grondexploitaties niet meer financieel sluitend zullen zijn.